

Georg Palmgren

**Laga skifte i Brändö by
i Norrbottens län
åren 1827-1831**

Om laga skiftet av

Brändö by

i Norrbottens län
åren 1827-1831

En skrift sammanställd av
Georg Palmgren år 2007
och utgiven av

Föreningen Norrbottens lantmäterimuseum

Innehåll

	Sid
Förord	3
Något om laga skifte	5
Laga skiftet i Brändön,	
Ansökan	8
Skiftet påbörjas	8
Kartläggning	10
Gradering	12
Skifteslagets gränser	14
Samfälligheter	15
Soldatjorden	19
Utflyttning	20
Skiftesläggningen	22
Förrättningsmännens utlåtande	29
Överenskommelse om odlingslikvider mm	31
Upplandningsmarken	32
Värdering av nybruk och odlingslägenheter	32
Förrättningsmännens utlåtande	34
Markering av gränser mot angränsande byar	36
Ståndskogslikvid	36
Avslutning och besvärshänvisning	36
Jämkningsar i skiftesläggningen	37
Skiftesförteckning	38
Något om gränser	39
Brändöns gränser mot angränsande byar	42
Utflyttningen	45
Förteckning över rotebönderna	50
Bomärken	51
Ägosplittringen i Brändön på 1700-talet	52
Några av gårdarna i Brändön	53
Personregister	57
Ägonamn	58
Grälbergabilder	60

Förord

Mitt intresse för Brändön väcktes när jag började släktforska på 1950-60-talen. Min farfars farfar, **Per Brändholm**, var soldat på rotan nr 99 Brändholm. Även hans mor och morfar kom från byn. Efter honom har flera generationer bott i Brändön.

Min far, **Bror Axel Palmgren**, blev underofficer vid A5 (fd A4 B) i Boden. Nästan varje helg hälsade han på i föräldrahemmet. Sommartid med cykel, vintertid på skidor eller med spark. Även jag har som barn ibland följt med till Brändön.

Axel och Maria Palmgren

Min farfar Axel Palmgren uppförde i slutet av 1800-talet en timrad stuga på Jakob Johan Nordströms mark i Brändön. På 1920-talet byggde min pappa, Bror Palmgren, till den högra delen av det nuvarande huset. Efter ett arvskifte på 1980-talet blev min pappa ägare till hela huset som han senare överlät till mig.

Vid min tjänst som stadsingenjör i Luleå och senare distriktslantmätare hade jag nära tillgång till lantmäterikontorets arkiv med kartor och handlingar. Under de åren har jag samlat mycket material om Brändön. En del finns publicerat på min hemsida "*Dagbok från Brändön*". Materialet om laga skiftet är mycket omfattande och först nu har jag fått tid att bearbeta det.

Brändön hade tidigare storskiftats åren 1760-62, 1783-85 och 1793. Storskiftena omfattade endast inägojorden, medan skogen och övrig mark (avrösningsjord) var samfälld för byn. Vid laga skifte delade även avrösningsjorden. Avvittringen, som syftade till att säkerställa gränserna mot kronans eller andra byars marker, fastställdes för Brändöns del år 1802. Avvittringen var en förutsättning för att senare kunna genomföra laga skifte.

Skiftet i Brändön ansöktes som storskifte. Under tiden tillkom 1826 års jorddelningslag med bestämmelser om laga skifte. Brändön blev därigenom en av de första byarna i Norrbotten som delades i enlighet med den nya lagstiftningen.

Byamännen begärde att skiftet skulle utföras av vice kommissionslantmätaren **Nils Peter Bröms**, "som är närboende och äger vårt bästa förtroende". Bröms var född 1797 i Råneå och son till soldaten Elias Bröms och Lisa Greta Nilsson. Han tog lantmäterietsexamen 1823 och blev vice kommissionslantmätare år 1825. Kommissionslantmätare blev han år 1832 och tjänstgjorde bl.a. vid avvittringen åren 1841-61. Han var även justerare av mått och vikt. Han flyttade år 1859 från Råneå till Nederkalix där han dog år 1861, 64 år gammal. Han var gift med Laurentia Petronella Bergner, f 1802 och dotter till Förste lantmätaren Lars Peter Bergner.

Laga skiftet i Brändön höll på i fem år innan det blev helt klart. Jag är full av beundran av det omfattande arbetet med att kartlägga byn med enkla redskap (se bild på omslaget) och sedan upprätta ägoförteckningar och delningsbeskrivningar mm. Alla uträkningar skedde för hand utan några mekaniska hjälpmedel. Originalakten har beteckningen Nederluleå 250.

Min redogörelse för laga skiftet i Brändön illustreras med några bilder ur den s.k. Grälbergaserien. Det är akvareller som målades år 1896 av lantmätaren Konrad Jansson och som illustrerar några paragrafer i 1866 års skiftesstadga. Texterna är författade av kommissionslantmätaren Ernst Indebetou. Akvarellerna ägs numera av Norrbottens läns lantmäteriförening.

Min förhoppning är att denna skrift skall kunna bidra till att öka intresset för vår hembygds historia.

Luleå i juli 2007
Georg Palmgren

Källor: Akt Nederluleå 250 i länets lantmäterikontor
"Lantmäteriet i Norrbotten", Georg Palmgren 1996

Farfars hus, Brändön 9:16

Något om laga skifte

En stor del av lantmätarnas arbeten under 1700- och 1800-talen bestod av jorddelning genom storskiften och laga skiften.

De allra äldsta formerna för skifte av jord är **fornskifte** och **hammarskifte**. De ersattes i medeltidens landskapslagar av bestämmelser om **solskifte**. Vid solskifte lade man först ut tomterna i byn. Tomternas bredd mot bygatan utgjorde därefter grunden för delning av övriga ägoslag. "*Tomt är åkers moder, åker äger tillsäga äng, ängsteg skogsteg, skogsteg rörteg, rörteg ut i vatten, vatten delar för notvarp*".

Solskifte kallas senare även för **tegskifte** och bestämmelser om detta finns i 1734 års lag. Tegskiften kom med tiden att utgöra hinder för jordbrukets utveckling på grund av den starka ägosplittringen. Alla skulle ha sin del i både god och dålig jord och i ängsmarker.

En förordning om **storskifte** tillkom år 1757 på initiativ av Jacob Faggot. Målsättningen var att varje delägare skulle få sina ägor samlade på ett ställe eller på så få ställen som möjligt. Byte av mark blev möjlig genom att marken graderades efter sin "*godhet*". Böndernas hade ofta stark misstro mot graderingen och det fanns motstånd mot att vissa gårdar som en konsekvens kunde tvingas att utflytta från bykärnan. Storskiftena omfattade oftast endast åker och äng, medan skogen och den övriga marken behölls som samfällad och kunde utnyttjas för bete och skogs fång.

En ny skiftesmetod, **enskifte**, utarbetades efter uppslag av Rutger Maclean och tillämpades med början i Skåne år 1803. Enskiftet kom inte att gälla för Norrland.

År 1827 kom stadgan om **laga skifte**. Praktiskt taget alla byar i Norrbotten har därefter undergått laga skifte. Många av byarna i inlandskommunerna kunde dock inte skiftas förrän avvittringen var genomförd.

Skiftesstadgan ändrades år 1866 och gällde fram till dess **jorddelningslagen** kom år 1926. Jorddelningslagen ersattes år 1972 med den nuvarande **fastighetsbildningslagen**.

När en by blivit laga skiftad kunde de enskilda hemmanen delas upp genom hemmansklyvning eller ägostyckning. **Hemmansklyvning** innebar att marken fördelades i förhållande till mantalet. Vid **ägostyckning** delade man först upp marken och räknade sedan ut hur stor del av mantalet som varje lott motsvarade.

Delar av hemman kunde även avskiljas genom **jordavsöndring**.

Allmänna skiftesverket

År 1756 togs beslut om att tillsätta 60 s.k. kommissionslantmätare i Sverige. I 1827 års instruktion anges att det i varje län skulle finnas en förste och en andre lantmätare på stat samt så många kommissionslantmätare och vice kommissionslantmätare som behovet fordrade.

Benämningen kommissionslantmätare härleds från Karl XI:s kommissioner där de tjänstgörande lantmätarna kallades *extra lantmätare vid kommissionen, kommissionens lantmätare* eller vanligast *kommissionslantmätare*. Kommissionslantmätarna verkställde publika förrättningar men kom även att utföra arbeten åt enskilda, bl a storskiften och laga skiften.

Lantmäteristyrelsen redovisade sedan slutet av 1800-talet verksamheten uppdelad på **allmänna skiftesverket** samt **storskiftes- och avvittringsverket**.

Laga skifte

Laga skifte var en omständlig procedur. Skiftesstadgan reglerar i detalj vilka arbetsmoment som ingår och i vilken ordning de skulle utföras. När man ser de tjocka förrättningsakterna och de stora förrättningskartorna blir man full av beundran för lantmätarnas idoga och noggranna arbete med kartering, arealberäkningar av alla ägofigurer samt inte minst förmågan att ena de stridiga intressena. Det var heller inte ovanligt att förrättningarna överklagades och det kunde därför dröja många år innan ett laga skifte slutligen var fastställt och de nya lotterna kunde tas i bruk.

De moment som ingår i ett skifte enligt jorddelningslagen är i huvudsak följande:

Skifteslagets omfång. Bl.a. frågan om uppdelning av ett skifteslag i flera eller sammanföring av flera skifteslag till ett.

Karta. Undersökning om befintliga kartor kan användas eller om det behövs ny ägomätning.

Inskränkning i rätten att nyttja skifteslagets ägor under laga skifte. Det innebar bl a förbud mot avverkning av samfälld skog och bortförande av matjord mm.

Upprättande av ägokarta. Vid ägomätning ägde lantmätaren begära nödig hantlangning, dock inte under slätter- och skördetider. Om lantmätaren uppbadade mer manskap än vad han oundgängligen behövde, kunde det räknas som tjänsteförseelse.

Bestämmande av gränserna kring skifteslaget.

Ägoutbyte med angränsande byar.

Fastställande av **delningsgrunden**, oftast fastigheternas mantal.

Undantag av mark för delägarnas gemensamma räkning (samfälligheter) och **bildande av servitut. Som bysamfälligheter kunde undantas bl a.** vägar torvmossar, vattenställen, diken, linsänken, kvarnplatser, täkter av sten, sand, lera, grus eller torv.

Urskiljande av in- och avrösningsjord samt **gradering** av marken och upprättande av **ägobeskrivning.** Arealen skulle uträknas för alla på kartan upptagna ägofigurer och en tydlig ägobeskrivning skulle upprättas som visade ägofigurerens nummer, namn, fördelningen i skilda ägoslag och areal, naturlig beskaffenhet, gradvärde och uppskattningsinnehåll.

Upprättande av hävdeförteckning, dvs varje delägares innehav av mark före skiftet.

Beslut om **skiftesläggning** med **tilldelningslängd** samt frågor om **utflyttning** mm.

Ersättningar mellan skiftesdelägarna. T ex odlingslikvider, vanhävdslikvider, tillfälligt hävdevärde genom t ex väl gödslad åker, minskad avkastning intill dess ouppodlad eller vanhävdad jord svarade mot det åsatta gradvärdet, ståndsokogslikvider och utflyttningskostnader mm. Om någon delägares jord var så illa hävdad att den ej kunde bytas jämt mot någon annans bättre hävdade jord, bestämdes s k vanhävdslikvid.

Tillträde av ägotterna, **skiftets avslutande** och **fördelning av skifteskostnaderna** och **markering av gränser.**

Gradering

Metoden med ägogradering och likvider gjorde det möjligt att byta mark inom skifteslaget. Om den bästa jorden åsattes graden 1 så kunde den bytas mot den dubbla arealen av mark med graden 2. Förutsättningen var att båda lotterna skulle ge lika stor behållen avkastning. Genom att dividera arealen med gradtalet fick man de s.k. **uppskattningsinnehållet**, (ui). Summan av uppskattningsinnehållet för de erhållna skiftena skulle motsvara hemmanets tilldelning enligt tilldelningslängden.

Metoderna för gradering har växlat. År 1783 skulle bästa åkerjorden anges ge sjätte kornet. De sämre taxerades därefter till graden 5, 4, 3 eller efter den proportion som jordägarna ansåg överensstämma med jordens bördighet.

Den bästa ängen graderades till 6 lass och den sämre till 5½, 5 osv. Någon jämförelse gjordes inte mellan åker och äng.

Den anbefallda värderingsmetoden hade ibland svårt att anammas av bönderna. Vid storskifte av ängarna till Brändö by i Nederluleå socken år 1793 angavs att graderingen borde ske enligt "*Kongl Landmäteri Contoirets formoulaire*" vilket innebar att när den bästa och bördigaste ängen gav sex lass på tunnlandet borde de sämre uppskattas till 5½, 5 och så vidare ned till ½ lass på tunnlandet, vilket borde vara den sämsta ängen som fanns i byn.

Hemmansägarna ville emellertid inte gå med på en sådan gradering "*förebärades att de vid tvenne särskilte härförut förrättade Graderingar nyttjat en helt annan metode, nämligen den ena gången 32 och den andra 16-ton grader.*" De anhöll nu att få bli behållna vid det sista sättet "*om de ej aldeles skola blifva förvillade.*" "*Och som de omöjligen kunde beqväma sig till den anbefalte methoden, blev ängarna denna gången indelta i 16 grader med 2 kappers tillökning på tunnlandet emellan varje grad.*"

Skiftesstadgan § 38

"Finnes karta öfver egor, varå skifte eller annan landtmäteriförrättning verkställas skall, att tillgå; då bör den, så framt ej delegarna enhälligt anse kartan oduglig att läggas till grund för förrättningen, i deras och gode människors närvaro jämföras med marken..."

Laga skiftet i Brändön

Ansökan

Den **24 juli 1826** skrev Brändö byamän till Konungens höga befallningshavande och begärde att få förordnande för en lantmätare att förrätta storskifte på byns mark. Byamännen anförde:

Som det är nära 40 år sedan våra odala inägor blivit revade, och en del av våra ängar har blivit förlorade genom att skärpan eller salpetter har uppgött jorden och förtagit dess växtlighet. Och eftersom större delen av våra ängar ligger vid sjöstränderna, där det på en del ställen har tillkommit betydande upplandningar medan det åter på andra ställen inte skett någon upplandning alls på en så lång tid, och enär nu extra lantmätaren herr N P Bröms hade kallat till sammanträde för uppmätning och delning av våra uppgrundningsängar, så förutsåg byamännen att man icke skulle vinna något på en sådan delning annat än tidsutdräkt och en hop oredor och dryga kostnader. Och eftersom endast åker och äng tidigare var avfattade och delade, så anhöll byamännen att få förordnande för lantmätaren N P Bröms att med det görligaste företaga mätning, uppskattning och delning av alla inom byns område befintliga utägor med nybruk och odlingsland. Byborna ville gärna anlita N P Bröms, "som är närboende och äger vårt bästa förtroende".

Förrättningen påbörjades som storskifte år 1827. Samma år kom bestämmelserna om laga skifte och delningen kom därför att avslutas som laga skifte.

Skiftet påbörjas

Den **7 maj 1827** kom lantmätaren till byn för att enligt Kungl. Befallningshavandes förordnande av den 4 augusti 1826 avmäta och genom storskifte fördela byn åkrar, ängar, odlingsmarker samt skog och utmark.

Lantmätaren hade med sig godemännen Jacob Hansson och Johan Hansson, bägge från Bensbyn. **Från Brändö by** kom jord- och hemmansinnehavarna:

N:o 1, Jöns Andersson, 3/16 mantal,

N:o 2, Jacob Magnusson, 3/16 mtl,

N:o 3, Johan Petter Pehrsson, 1/4 mantal och Pehr Johansson, 1/16 mtl,

N:o 4, Pehr Jönsson, 39/128 mtl

N:o 5, Johan Brander, 1/8 mtl, Jacob Johansson, 3/16 mtl,

N:o 6, Jacob Andersson, 69/256 mtl, Anders Johansson, 47/256 mtl, Hans Brambergs arvingar, 1/16 mtl,

N:o 7, Johan Erssons änka, 21/128 mtl,

N:o 8, Hans Hansson, 57/256 mtl, Hans Nilsson, 57/256 mtl,

N:o 9, Jacob Larsson, 5/16 mtl,

N:o 10, Nils Johan och Anders Nilssöner, 9/64 mtl genom fadren,

N:o 11, Eric Jacobssons änka, 11/64 mtl genom sonen,

N:o 12, Magnus Pehrsson, 7/32 mtl.

Frånvarande var

N:o 5, Jacob Mårtenssons änka, 5/32 mtl,

N:o 7, Johan Nilsson, 21/64 mtl,

N:o 10, Anders Nilsson,

N:o 12, Johan Andersson, 7/32 mtl.

Hela byns skatt utgjorde 4 47/128 mantal eller 34 tunnland 30 kappland.

*Klockan är tio, sig grannarna samla
Lantmätarn begäpas af unga och gamla*

Skiftesstadgan § 28

"När den till förrättningen utsatte dag infaller, skall landtmätaren sist klockan 10 förmiddagen jemte gode männen, publice ombud och delegare, å förrättningsstället sig infinna .."

Kartläggning

Den **8 maj 1827** börjades avmätningen av stränderna kring Brändön och flera öar däromkring. Arbetet med detta pågick till den 16:de om aftonen. Den 17:de börjades avmätningen av åker och hustomter i byn, dessutom till lindor igenlagda åkrar. Mätningarna fortsatte till den 1 juni, då lantmätaren var tvungen att resa till Gällivare lappmark för att slutföra ett arbete som han påbörjat föregående år.

Den **24 augusti** återkom lantmätaren till Brändön och begav sig dagen därpå ut på fältet tillsammans med hantlangarna. På grund av regnväder kunde han inte uträtta något denna dag. Den 26:e (söndag) och 27:e gick det bra att mäta, men den 28:e var det åter regnväder, likaså halva dagen den 30:e.

Under **september** månad fortsattes mätningarna av åker och äng, utom den 12, 13, 18, 21 och 29, då mätningarna delvis måste inställas på grund av regnet.

I **oktober** månad arbetade lantmätaren med kartläggning den 1-10.

Den **11 oktober** var alla åkrar och ängar avmätta och gradering av marken skulle påbörjas. Under natten hade det fallit snö som gjorde att graderingen måste uppskjutas. I stället fortsatte man med att staka upp några mätninglinjer som skulle användas som bas för skogsmätningen.

Man beslutade att den jord som två inhysingar och soldater hade upparbetat skulle få begagnas av dem under deras livstid. Jordägarna åtskildes men uppmanades att åter infinna sig på söndag afton för att besluta om graderingen. Detta under förutsättning att de snö som täckte marken hade smält bort.

Den **14 oktober** konstaterades att marken fortfarande var snötäckt och att fortsättningen av förrättningen därför fick vila till nästa år.

Den **6 maj 1828** återkom N P Bröms till Brändön för att fortsätta skiftet. Han började med några mätningar på isen och fortsatte med det till den 12:e. Den 13:e var han tvungen att resa hem eftersom det fortfarande var vatten och is på (strand)ängarna så att han inte kunde mäta in dem.

Den **28 maj** var han tillbaka och den 29:e satte han igång med att mäta ängarna och fortsatte med det till den 20 juni. Den 6:e, 11:e och 13:e maj fick han dock inställa mätningarna på grund av regn.

Eftersom midsommarfirandet stod för dörren "*friediggjordes*" både lantmätare och byamän till den **28 juni** då man fortsatte med mätning av ängarna fram till den **5 juli**, då det huvudsakligaste arbetet var klart.

Lantmätarens arbetsredskap bestod av ett mätbord på stativ, en diopterlinjal och mätkedja. Kartpappret fästes direkt på mätbordet och mätningar kunde därför inte ske i regnväder.

Skiftesstadgan § 40 (ovan)
*Början är gjord, baslinjen stakas
 Hemma i byn det slagtas och bakas,
 Så att lantmätaren maten kan få -
 Men huh, stackars pojkar, vad de få klå*

§ 41, 42 (nedan)

*Nej, hör han där borta, hvad ropar han nu
 Der är ju nio i stället för sju*

Skiftesstadgan § 40 "Egomätning skall, med iakttagande af hvad om de geometriska grundernas tillämpning vid kartors upprättande är särskildt föreskrivet, verkställas med den noggrannhet och fullständighet, att såvidt den antagna skalan medgifver, kartan öfver ett affattat område må deraf utgöra en trogen och redig afteckning..."

§ 41 "Vid egors mätning och andre göromål, som ute på marken verkställas, ege landtmätaren att dertill äska nödig hantlangning, som af delägarna efter den i 110 § stadgade grund bör; dock må sådan handtlangning icke kunna under slätter och skördetider utfordras, der ej delegarne derom äro ense. Förslöser landtmätaren dagsverken, eller uppåddar mera manskap, än han oundgängligen behöfver och vid förrättningen kan sysselsätta; ansvare som för tjensteförseelse..."

§ 42 "Landtmätare må icke hindras att egor öfvergå, i hvad till verkställighet af hans förrättning nödigt finnes; vare han dock skyldig dervid noga tillse, att skada å växande gröda, så vidt möjligt är, undvikas, samt att skog icke onödigt nedhugges"

Gradering

Den **21 juni 1828** hade byamännen kallats till sammanträde genom budkavle. Man beslutade då att börja graderingen av åkermarken den **7 juli** och sedan fortsätta med ängar och all inrösningsjord.

Genom att gradera marken fick man ett underlag för att byta bättre mark mot sämre. 100 kappland mark av den bästa sorten (grad 1) kunde t.ex. bytas mot 200 kappland mark som hade graden 2. Man räknade med att den behållna avkastningen skulle vara lika stor för båda områdena.

*Landtmätarn och hans "vise" män
De sätta grader och dela se'n
Och allting blir då rakt på tok
Det ser envar, en smula klok*

Skiftesstadgan § 64 *"Förrän om lotternas läge afgjord varder, företages egograderingen, hvarmedelst egor, som, i anseende till deras naturliga beskaffenhet, äro sämre och derföre, oaktat lika skötsel, gifva mindre afkastning, än andra af bättre jordmån, kunna, genom en derefter lämpad tillökning i vidden, med hvarandra jemföras och till vederlag beräknas..."*

Den **7 juli** hade växligheten "*börjat vinna mognad*" och byamännen sammanträdde åter. Denna gång biträdde lantmätaren av godemännen Erik Sundström från Persön och Henric Larsson från Smedsbyn.

Förrättningsmännen skulle nu påbörja graderingen av inrösningsjorden. På frågan om någon hade jäv att anföra mot godemännen anmäldes att Henrik Larssons hustru hade syskonbarn i byn. Detta ansågs dock inte innebära jäv enligt lag.

Byamännen yrkade att det nu inte skulle företagas någon gradering av åkern på grund av att de skulle kunna skadas och den växande grödan bli nedtrampad. Förrättningsmännen gick inte med på att göra något undantag utan beslöt att all inrösningsjord skulle graderas. Byamännen var något missnöjda med detta beslut, men efter att de "*något besinnat sig medgåvo de förrättningsmännens tanka härom*".

Efter middagsrasten fortsatte sammanträdet med gradering av den bördigaste inrösningsjorden och byamännen uppmanades att därvid åsidosätta all egennyttia. Eftersom det var ganska få närvarande utsågs några av byamännen att tillsammans med förrättningsmännen utföra graderingen. Senare bestämdes att tolvmannen Hans Hansson, Jacob Andersson, Jacob Johansson och Johan Andersson skulle tjänstgöra första dagen och Jöns Andersson, Nils Johansson, Pehr Jönsson och Hans Nilsson den andra dagen. Så skulle man fortsätta tills man hunnit med inrösningsjorden.

Man beslöt att den äng som fanns på Sigfridsön skulle uteslutas från ängsdelningen på grund av den högst svaga beskaffenheten. Den skulle i stället ingå som betesmark.

Den bördigaste jorden ansågs vara den i **Lillå kern** (figur 1) som bestod av röd sandmylla och hade ett gott läge. Den åsattes graden 1. Övriga markers avkastning bedömdes i förhållande till denna åker.

Graderingen av inrösningsjorden pågick fram till den 19 juli och på söndagen den 20:e beslöts att alla åkrar som igenlagts till lindor och som inte kunde räknas som beständig åker, skulle graderas som äng.

Det så kallade **Krokträsket** på Brändön och **Kilen** på Bodön ansågs vara av så svag beskaffenhet att de inte lönade sig att begagnas som äng. Det skulle i stället räknas som betesmark.

När man skulle fortsätta med graderingen av avrösningsjorden (skogen mm), begärde byamännen att detta för att undvika kostnader skulle ske utan biträde av godemännen. För att slippa tidsspillan under bärgningstiden ville man dessutom få uppskov med justeringen av graderingsprotokollet till dess de "*bärgat i hus*".

Jordägarna önskade nu få ett par veckors vila för att bärga ängarna mm. Den **10 augusti** fortsattes sedan avmätningen av utmarken och höll på med detta augusti månad ut och fram till den 4 september. Den 5:e regnade det igen.

Den **8 september** sammanträdde byamännen och beslöt att som deltagare i skogs- och betesgraderingen utse Hans Hansson, Pehr Jönsson, Jacob Andersson, Johan Nilsson, Jacob Larsson och Jacob Johansson. Dessa skulle efter omständigheterna tjänstgöra varannan dag.

Graderingen av avrösningsjorden påbörjades den **9 september** och fortsattes utan uppehåll till den 23:e. Dagen efter, den 24:e, sammanträdde byamännen igen. Det beslutades att alla byamän skulle nästkommande dag, om väderleken det tillät, bege sig ut i sällskap med lantmätaren för att utse och intaga de områden i utmarken som skulle kunna intas som inrösningsjord.

Den **7 oktober** gick man igenom och justerade graderingslängden. Det framfördes inga särdeles anmärkningar annat än på Bodön. Brander påstod att den tillgångsjord som var upptagen under fig 21 a inte kunde anses som åkerjord. Anledningen var att den skulle bli frostländ av det luftdrag som kommer från den strax intill liggande avan. Johan Andersson erbjöd sig att anta den marken sedan graden blivit ändrad från 2 ½ till 3. Brander bestred av samma skäl som tidigare att marken vid Kråknäsvallen skulle klassas som mark för åkerodling. Förrättningsmännen och flertalet av jordägarna fann att marken, som i huvudsak bestod av röd och vit sand och blandad med något mylla, var av den vanliga beskaffenheten och hade lutning åt öster. Man avslög därför Branders yrkande och hänvisade honom till pröva saken vid ägodelningsrätten.

Den **8 och 9 oktober** avslutades graderingen "*med sänja och enighet*" mellan de närvarande jordägarna. Brander var dock frånvarande vid detta tillfälle.

Beträffande skogen så kom man överens om att till dess skiftet hunnit verkställas skulle den torra skogen få tas till husbehov, likaså den skog som på den blivande inrösningsjorden som i alla fall skulle huggas ner. Detta ansågs tillräckligt för jordägarnas behov. Skulle någon däremot hugga ner färsk skog, så skulle han vara förpliktigad att förutom att ersätta skadan erlagga 5 riksdaler banco. Därutöver skulle han få svara för rättegångskostnaderna.

Skifteslagets gränser

Den **2 mars 1829** återkom lantmätaren och gode männen för att uppvisa karta och beskrivning över rågångarna kring byn. Dessutom skulle man utreda och bestämma äganderätten till de utjordar som fanns inom Brändö by.

Till sammanträdet infann sig också ombud för de angränsande byarna Sundom, Rutvik och Bensbyn.

En liten tvist uppstod om ängen vid den s.k. **Mjölänsviken** eller **Blomtouden**. Denna hade räknats till Brändö byamän vid avvittningen åren 1787 och 1788. Den hade även räknats till Bensby by vid deras avvittningen 1816 och 1817. Brändö byamän ansåg att den äldre avvittningen borde vara gällande och yrkade att bli tillerkända **Mjölänsviksängen**. Bensby byamän ansåg däremot att ängen tillhörde dem av urminnes hävd och att den senaste avvittningen borde gälla. De erbjöd sig också att om de fick behålla ängen utan laga rättegång, så skulle de avstå från rätten som de ansåg sig inneha att hugga ved på **Strapön** under den tid de låg där och fiskade. Det trodde sig kunna styrka denna rätt genom en förening av den 9 januari 1765 och som var intagen i domboken.

Brändömännen invände mot detta att den åberopade föreningen om rågången från år 1765 var ingången före avvitrningen och före det ängat begagnats av Bensbymännen. Allt anspråk på äganderätten borde ha förfallit. Då parterna inte kunde komma överens blev skiftesmännen tvungna att avge ett utlåtande.

De fann att den ingångna föreningen från år 1765 om rätt för Bensbyborna att hugga ved på Strapön inte var ingången av alla berörda och att föreningen inte heller fanns med i avvitrningsrättens utslag för Brändön den 14 augusti 1801. Bensbyborna borde heller inte ha någon särskild saknad av förlusten eftersom fiskehusen på Strapön inte längre fanns kvar. När det gällde Mjölneviksängen så fann förrättningsmännen att båda byarna ägde skäl för sina anspråk. Bensbyborna syntes kunna styrka längre hävd och ängat var dessutom utvidgat genom upplandning. De hade dessutom länge opåtalat begagnat ängat. Eftersom detta var en fråga om äganderätten hänvisades saken till att avgöras i domstol.

Samfälligheter

*På samfällda platsen för allmänt behof
Der är det ett lif och ett fläng
Der mången för sqvallret blir säkert ett rof
Lantmätarn nog ock får en släng*

Skiftesstadgan § 66: "För allmänna gator och vägar till stad, kyrka och qvarn, grödans inkörsel, skogsfärder, torfmossar, vattenställen m.m. samt aflopps- och floddiken, bör nödigt utmål af oskifta tagas..."

Samma dag, **den 2 mars 1829**, träffade byamännen en överenskommelse om betesmarken. Eftersom betesmarken inom Brändön var svag otillräcklig och förutsåg man att vissa skiften efter delningen kommer att ligga bekvämare till för vissa jordägare än för andra. Om någon då inhägnade någon del av den samfällda betesmarken, skulle han bli tvungen att inhägna

all sin betesmark utan hjälp av rågrannarna. Han skulle dessutom förlora rätten att beta på sina grannars mark. Den som brast i att fullgöra denna överenskommelse skulle erlægga 5 riksdaler banco till byakassan. Om han i sådant fall skulle beta på grannarnas mark ägde även dessa rätt att släppa in sina kreatur på hans inhägnade område.

Den 3 mars sammanträdde byamännen igen för att avsätta vägar mm för gemensamt behov. Det överenskomms också att ingen byaman skulle äga rätt att neka den andre att vintertid köra var som helst genom skogen med det villkor att han inte fick hugga ned någon skog.

Den **4 mars** träffades man igen och fortsatte med frågan om avsättande av vägar mm. Nu fanns även med några innehavare av **Persö** bys utjord inom Brändön, nämligen Olov Jönsson, Pehr Boman och Nils Öberg. Däremot saknades de övriga innehavarna av utjordar, Nils Petter Nilsson, Christopher Nilsson, Nils Petter Åström, Jacob Nilsson, Olof Olofsson och Michel Michelsson.

Nils Öberg innehade en **röjning på Bodön** som han fått sig tilldelad vid storskiftet i Persön. Ägan hade tidigare var en Persö byamäns gemensamma tillhörighet. Övriga Persöbor innehade mark på Ökholmen. Ingen hade något att erinra mot redovisningen på kartan över Ökholmen. När det gällde Nils Öbergs äng på Bodön, fanns denna inte med i Brändöns avvitringshandlingar. Persöborna uppmanades därför att till nästa dag ta med sig sin avvitringskarta och beskrivning.

Beträffande Bodvallen på Södra Landet beslöts att nedre delen skulle anses som röjningsland till äng och utan odlingskostnad tillfalla den inom vars skifte den kommer att ligga.

Den **5 mars** genomgicks och justerades en förteckning över de nybruk som jordägarna i Brändön hade upparbetat. Under tiden kom Nils Öberg från Persön och visade upp Persöns avvitringskarta med beskrivning från år 1786 och dessutom avvitringsrättens beslut den 18 och 19 juni 1788. Av handlingarna framgick att den berörda röjningen fanns upptagen under namnet **Sandlåröjningen** till en vidd av 2 tunnland och 10 kappland. Däremot fanns den inte med på kartan utan endast i beskrivningen.

Brändö byamän bestred storleken av röjningen och menade att den aldrig i längre tider hade begagnats av Persö byamän till större vidd än som den utmärktes på den nya kartan och att vidden utgjorde 13 kappland. Nils Öberg åtog sig att inhämta sina byamäns "*tanka*" om detta och undersöka om det till äventyrs skulle finnas några fler handlingar som kunde ge upplysning i saken.

Den **6 mars** gjorde man en slutlig genomgång av nybruksförteckningen. Om **Mjölträsket** beslöts genom förening att själva träsket skulle tillfalla delägarna efter vad som belöpte på skatt eller ägolott, eller också skulle jämgott vederlag tilldelas dem. Stränderna däremot skulle anses lika med övriga nybruk inom byn och för vilka de skulle få ersättning som andra byamän. Stränderna är därför påförda träskdelägarna som nybruk.

Dessutom kom man överens om att de små svaga stycken som i förteckningen ansetts som skog, skulle få behållas av odlaren i 8 år och därefter utan ersättning tillfalla skiftesägaren.

Jacob Andersson yrkade att, förutom sin andel i byn, få behålla **Fogelbergsmyrn**, som han sade sig ha utdikad av oländig mark. Han företedde ett syneinstrument av den 23 juni 1796, varigenom ha fått tillstånd till detta genom dom i häradsrätten. Övriga byamän påstod däremot att han inte lagt ner mera arbete än andra på sina nybruk och att kreaturen förut brukat beta på myran.

Jacob Andersson framlämnade även två insyningar över s.k. **Tjärn** strax söder om byn. Den ena av den 19 oktober 1773 och den andra av den 25 oktober 1779. På den förstnämnda hade han beviljats odling genom Konungens Befallningshavandes resolution den 22 april 1774 och på den andra genom Luleå Häradsrätts dom den 12 januari 1780.

Även Jacob Larsson framlämnade ett syneinstrument över en del av samma tjärn, gränsande till Jacob Anderssons område, daterat den 29 oktober 1774 och beviljat av Konungens befallningshavande den 24 december samma år.

Handlingarna lästes upp och innehavarna av dessa nybruk **Lilla tjärn**, påstod därefter att en del av trakten varit sjö vid insyningen och den del som de genom utdikning gjort fruktbar måtte tillfalla dem utöver deras andel enligt byamålet.

Byamännen bestred denna rätt därför att de ansåg att andra nybruk varit lika svåra att upp- bryta och att utdikningen var högst obetydlig. Eftersom byamännen inte kunde komma överens beslöts att förrättningsmännen skulle avge sitt utlåtande om detta på **tisdagen den 10 mars**.

Om **Fogelbergsmyrn** fann förrättningsmännen att den är utdikad och gjord fruktbar av myra eller kärr. Skiftesmännen ansåg det därför skäligt att Jacob Andersson borde få myran eller jämgott vederlag.

Vad **Tjärn** beträffar befanns av syneinstrumentet att den varit beväxt med gran- och björk- skog. Villkoret vid upplåtande hade varit att grannarna skulle få lika god odlingsmark att upparbeta mm. Inte heller fanns det någon sjö omnämnd. Därför fann förrättningsmännen att nybruket i Tjärn borde helt och hållet anses som övriga byamäns nybruk. Om byamännen inte kunde komma överens skulle saken överlämnas till ägodelningsrättens prövning.

Nils Öberg från Persön sade sig ha inhämtat sina grannars beslut angående **Sandlåröjningen** där de yrkade att få det som tillerkänts dem i avvitringshandlingarna. Ock eftersom Bränd- öborna fortfor att bestrida området vidd och trodde sig kunna styrka att den från gamla tider begagnats som den nu var, kände sig förrättningsmännen föranlåtna att hänvisa saken till vederbörligt domstolsavgörande.

Sedan protokollet lästs upp avstod Jacob Larsson från sitt tidigare gjorda påstående angående Tjärn. I övrigt erkändes protokollet som en ingången överenskommelse.

En **1 september 1829** inställde sig åter lantmätaren och gode män i Brändön. Sedan förra sammanträdet hade lantmätaren kompletterat kartorna och räknat ut ägornas areal mm.

Twisten med Bensby byamän hade under tiden bilagts genom att Bensbyborna fick behålla Mjölneviksänget och i stället avstod Strapön.

Soldatjorden

Den 6 juni 1829 inställde sig lantmätaren åter i Brändö by, nu med godemannen Henric Wallmark från Smedsbyn. Man skulle nu besluta om planläggning av **soldaternas åker och äng**. Förutom byamännen inställde sig om ombud för Kungl. Maj:t expeditionsbefallningsmannen L. U. Öqvist och för Västerbottens regemente bataljonsadjutanten A Gyllengahm.

Beslöts att **soldatåkern** skulle avsättas till vidd efter lag från den inre eller västnorra ändan i det s.k. **Skoggärdet**. Undantaget var de jordägares roteåkrar vars rotar var belägna inom andra byar. Dessa skulle erhålla sin åker inom deras skiften.

Torphusen skulle förbli där de var uppförda eftersom de inte ansågs vara hinderliga för skiftet och i övrigt stod på en oduglig backe.

Varje roteintressent skulle åt soldaten tilldela **äng** av försvarlig godhet och av storleken 16 sommarlass hö på varje rote. Lantmätaren borde besörja utstakning av soldatängarna och sammandra dessa på så få ställen som möjligt.

Åker och äng fördelades i Skoggärdet inom den avsatta soldatjorden. I övrigt fick soldaterna bearbeta den avsatta skogen "*bäst de gitte och kunna*".

För övrigt ängsmark upplät rotehållarna senare under skiftet mark inom sina egna ängsskiften

N:o 99 Brändholms Rote skulle ha äng för 15/16 mantal. Den uppläts av
Johan Nilsson för 21/64 mtl i Stenänget,
Johan Erssons änka för 21/128 mtl på Ökholmen,
Hans Hansson för 57/256 mtl på Ökholmen och
Hans Nilsson för 57/256 mtl i Överänget

N:o 100 Skjöns Rote skulle ha äng för 1 mantal. Den uppläts av
Jacob Magnusson för 3/16 mtl i Överänget,
Jacob Andersson för 1/4 mtl vid Grandskiftets yttre rå,
Anders Johansson för 3/16 mtl vid Stenrevets västra rå,
Hans Brambergs barn för 1/16 mtl på Bodöns västra ända och
Jacob Larsson för 5/16 mtl vid Bodöns västra rå

N:o 101 Stormare för 1 mantal. Den uppläts av
Jöns Hermansson för 13/56 mtl vid Kråknässtranden,
Jöns Andersson för 59/224 mtl vid Stenrevet,
Johan Petter Persson för 1/4 mtl på Grandskiftet,
Per Johansson för 1/4 mtl vid Iniskären och
Per Jonsson för 9/32 mtl vid Degerängsskiftet

N:o 102 Dahl för 25/32 mantal. Den uppläts av
Jacob Mårtenssons enka för vid Sörpå ön,
Johan Brander för 1/8 mtl vid Getstranden,
Jacob Johansson för 3/16 mtl vid Lillskären
Nils Andersson för 11/64 mtl vid Lillskärens inre rå och

Nils och Anders Nilsson för 9/64 mtl vid Kråknäsviken

N:o 103 Fördel för 7/16 mtl. Den uppläts av
Magnus Persson för 7/32 mtl i Överänget,
Johan Andersson för 7/32 mtl i Överänget och
M Lindgren och Eric Ersson för 11/64 mtl på Grandskiftet

Soldater i Brändön var vid tiden för laga skiftet:

Rotan 99 Brändholm	Per Johansson	1824-1852 (min farfars farfar)
Rotan 100 Sten, Skön	Lars Larsson Skjön	1810-1828
	Erik Wiklund (Larsson)	1828-1832
Rotan 101, Storm, Stormare, Lund		
	Andreas Andersson	1823-1846
Rotan 102 Dahl	Gustaf Romansson Dahl	1815-1849

Rotan 103 Fördel hörde till Persön, men två fastigheter I Brändön deltog i underhållet av soldaten. En fastighet skattade även för rotan nr 110 Lindgren i Persön.

Utflyttning

Skiftesstadgan § 97 "Sedan afgjort blifvit, hvilka af delegarne komma att utflytta, böra skiftesmannen och gode männen uppskatta och värdera den kostnad, som med flyttningens verkställande är förenad, hvarvid afseende i synnerhet bör fästas, dels å beskaffenheten af de hus, den utflyttade lemnan, såsom om de äro bristfällige, att ombyggnad ändå förestått, eller äro så goda och hafva sådant läge, att någon af de öfriga delegarne kunna vilja dem till större eller mindre del inlösa..."

I **juni 1828** togs frågan upp om vilka av byamännen som skulle flytta ut och vilka ställen som var tillgängliga. De berörda var Jacob Mårtenssons änka som hade sig gård nära intill Jacob Anderssons gård och hindrade utformningen av hans gårdsskifte. Hon kunde flyttas till antingen **Svedjan** eller **Tjärngärdet**.

De andra var Jacob Magnusson eller Johan Petter Pehrsson. Även dessa båda hade sina gårdar så belägna att de inte skulle kunna få några rediga gårdsskiften.

Jacob Andersson bestred på det högsta änkans utflyttning och ansåg att han därigenom skulle bli lidande på grund av den åker som han skulle få var svag och bara bestod av sand.

Jacob Magnusson hade däremot inga särskilda skäl annat än att han ansåg sig kunna få åkerskifte i **Skinnargården** och **Stubbgärde**. Johan Petter Pehrsson var inte närvarande.

Byamännen fruktade för den kostnad som skulle drabba dem genom utflyttning av gårdarna och ville undvika detta.

Eftersom byamännen inte kunde förena sig om utflyttningen fick förrättningsmännen i stället lämna sitt **utlåtande**, som innehöll:

Man fann att jorden kring Jacob Mårtenssons änkas gård var av ganska svag beskaffenhet. Genom änkans utflyttning skulle Jacob Anderssons skifte få en formligare figur. Men han skulle ända bli lidande genom att han skulle få för mycket jord av svagaste beskaffenhet. Eftersom utflyttningen syftade till att ge parterna välmåga och inte lidande, så böjde sig förrättningsmännen för Jacob Anderssons invändningar.

När det gällde Magnus Jacobsson och Johan Petter Pehrsson så kunde en av dem inte få ett gårdsskifte kring eller nära gården utan på något avstånd därifrån. Skinnargården skulle kunna förstora Pehr Jönssons gårdsskifte (han ägde 39/128 mantal i byn) och det gällde även för andra byamän. **Valnäsvisken**, dit en av dem borde flytta, var av måttlig godhet, hade lutning mot sydväst och i övrigt "*de behagligheter*" som fordrades för ett gårdsställe. Förrättningsmännen fann det därför skäligt att en av dem skulle få flytta dit och att lotten skulle avgöra detta.

När det gällde byamännens farhågor för dryga kostnader så ansåg skiftesmännen inte kunna göra något åt det men påpekade att det skulle komma att bli 16 grannar som delade på kostnaderna. Den som var missnöjd kunde senare anföra klander.

Den **2 september** värderades Johan Petter Pehrssons och Jacob Magnussons gårdar. Man utsåg också stället för den nya gårdstomten vid **Valnäsvisken** och beräknade kostnaderna för brunnsgrävning mm.

Den **3 september** sammanträdde man igen och lantmätaren läste upp den värdering som man gjort. (Se sidan 45). Man hade funnit att Johan Petter Pehrssons gård skulle var mera kostsam att flytta än Jacob Magnussons eftersom Johan Petter Pehrsson hade en nästan dubbelt så stor manbyggnad som nyligen reparerats och med nyuppsatta murar. Det fanns därför inget skäl att företa lottning utan **beslutet blev att det var Jacob Magnussons gård (nr 12) som skulle flyttas**.

Byamännen tillfrågades om de hade något att erinra mot det åsatta värdet för flyttningen, men de ansåg att de själva skulle kunna utföra allt arbete och slippa från kostnader.

Skiftesläggningen

Skiftesstadgan § 92 "Med iakttagande af de för skiftesläggningen nu stadgade grunder, skola skiftesman-
nen och gode männen, efter öfverläggning med delegarne och sedan egorne blifvit uträknade, upprätta provision-
el plan till skiftet, å karta utmärka delegarnes egolotter och desamma å marken för dem utvisa..."

Uti Grälberga by
Var ett fabeligt kny
Då lantmätarn om da'n
Viste ut skiftesplan

Sjelfva nämndemansfar
Som ju eljest är rar
Var så vresig och arg
Och hans gumma så karg

En hvar grundade på
Hur det nu skulle gå
Då man sjelf ju fått minst
Men ens granne så'n vinst

Åkerjorden

I september 1828 fortsattes med att planlägga skiftena för åkern och den odlingsbara jorden. Förslaget utmärktes med blyerts på kartan och innebar att

N:o 1, Jöns Hermansson, 1/4 mantal: fick 1:a skiftet kring gården och 2:a skiftet i de s.k. Tjarngårdorna och det 3:e, ett tillgångsmarksskifte vid **Kråknäsvallen** på Bodön.

N:o 1, Jöns Andersson, ett gårdsskifte som sträckte sig över **Skoggårde** och det andra skiftet i Övre Ögården.

N:o 2, Jacob Magnusson, 3/16 mtl, gårdsskiftet genom utflyttning till **Valnäsvisken** och det andra åkerskiftet i sitt eget nybruk på **Ökholmen**.

N:o 3, Johan Petter Pehrsson, 1/4 mtl, gårdsskifte kring sin gård, det andra åkerskiftet i Ögårdet.

N:o 3, Pehr Johansson, 3/16 mtl, gårdsskifte som sträckte sig nedåt **Tjärn** eller **Lillgårde**, det andra mellan **Ögården** och gården.

N:o 4, Pehr Jönsson, 39/128 mtl, fick sitt gårdsskifte över Skinnargården och förenade därmed i ett skifte all åker som gick över Stubbgårde och södra sidan om den tillstötande bäcken och **Fätoget**.

N:o 5, Jacob Mårtenssons änka, 5/32 mtl, gårdsskifte från gården och över viken, det andra åkerskiftet i **Svedjan**.

N:o 5, Johan Brander, 1/8 mtl, gårdsskifte kring gården och sträckande sig uppåt **Bodön**, det andra inom gården och **Avan**.

N:o 5, Jacob Johansson, 3/16 mtl, gårdsskifte kring gården och över **Loftgården**, det andra skiftet i Sandviksgårderna.

N:o 6, Jacob Andersson, 63/256 mtl, gårdsskifte som gränsar mot den på norra sidan av gården avsatta vägen samt över **Tistlarna** emot skogen.

N:o 6, Anders Johansson, 47/256 mtl, gårdsskifte kring gården och sträckande sig ned mot sjön, det andra skiftet i **Ögården**.

N:o 6, Hans Brambergs arvvingar, 1/16 mtl, åkermarken kring gården som är belägen inom **Sandlåudden** på Bodön.

N:o 7, Johan Nilsson, 21/64 mtl, gårdsskifte på **Örarna** ytterst på **Bodön**.

N:o 7, Johan Erssons änka, 21/128 mtl, gårdsskifte som sträcker sig i sydväst från gården och mot "*havssjön*". Det andra skiftet i **Tjäringårderna**.

N:o 8, före tolvmannen Hans Hansson, 57/256 mtl, gårdsskifte kring gården, det andra ytterst i **Svedjan**, sträckande sig över **Nygården** och **Näsgården** och mot havet.

N:o 8, Hans Nilsson, 57/256 mtl, gårdsskifte vid **Sandlåudden** på Bodön där han nyligen uppfört gårdsbyggnad och fähus för att flytta från byn.

N:o 9, Jacob Larsson, 5/16 mtl, gårdsskifte kring gården och andra skiftet i **Sandarne**, dessutom odlingsjord på **Bodön**.

N:o 10, Anders Nilsson eller sonen Nils Andersson, 21/128 mtl, ett enda gårdsskifte.

N:o 10, Nils Johan och Anders Nilsson, 9/64 mtl, gårdsskifte kring gården ovanför **Sandlåudden** på Bodön.

N:o 11, Eric Ersson, 11/64 mtl, skifte kring gården och över **Lillgårde**.

N:o 12, Magnus Pehrsson, 7/32 mtl, gårdsskifte kring gården och det andra skiftet i **Svedjan**.

N:o 12, Johan Andersson, 7/32 mtl, åkerjord kring gårdsskiftet.

Ängarna

Under tiden **4:e till 16:e september** arbetade lantmätaren med planläggning av ängarna med mera.

Den **17:e september** bestämde förrättningsmännen att flytta Persöns utjord på **Ökholmen** för att undvika ägoblandning. Läget bestämdes till ovan **Lerviken** och vid gränsen för Brändö och Persö rålinje. Persöborna skulle få begagna sina gamla utjordar till dess Brändömännen hunnit avröja och iståndsätta det nya läget. Persö utjordägare var inte närvarande, trots att de lagligen kallats både nu och tidigare. Om de skulle vara missnöjda hänvisades de till att klaga hos ägodelningsrätten.

Den **18:e och 19:e september** fortsatte planläggningen av ängesskiftena. De utmärktes med blyerts på kartan och hade följande lägen:

N:o 1, **Jöns Hermansson**, fick, förutom ängen vid sina åkerskiften, skiften i **Tjärngårdorna**, Skären mellan Lillskärssundet och den utskjutande havsudden, vid **Kråknäsvikarna** och en gärda i skogsskiftet vid **Brattskatan** på Södra landet.

N:o 1, **Jöns Andersson** fick ängsskiften i **Övre Ögården**, i **Stenrevet** och på **Ökholmen**.

N:o 2, **Jacob Magnusson**, ängar i **Valnäsvisken** och på **Ökholmen** samt till fyllnad ett skifte vid **Fräkenbäcken** på **Överängen**.

N:o 3, **Johan Petter Pehrsson**, ett skifte uti **Skären** mellan **Storskiftesgrundet** och **Lillskärsholmen**. På Södra landet började ängen vid **Holmsundet** och **Hällskogen** och sträckte sig inåt **Granden** och **Änget** på södra sidan **Grandbäcken**.

N:o 3, **Pehr Johansson**, tillades skifte vid **Lillgårde** och ett i **Skären** innanför **Storskärsgrundet**. Det senare gick med samma bredd över fjärden på **Rönnängessidan**.

N:o 4, **Pehr Jönsson**, förutom vid gårdsskiftet skulle han få ett skifte i yttre delen av **Norrom Skären** och som gick över till **Hällklubbsstranden**. Det andra ängesskiftet låg på **Granden** och det tredje "*västnorrest*" i **Överängen** i s.k. **Degerängen**. Sedermera ett skifte, äng **Ormtjärn**, beläget nedanför byn på **Brändön**.

N:o 5, **Jacob Mårtensson änka**, vid gårdsskiftet och **Svedjeskiftet** och senare ett skifte **Sörpåön** och ett på Södra Landet i **Överängen** emot **Öhrvallen**.

N:o 5, **Johan Brander**, vid åkerskiftena på **Bodön** och sedermera på Södra Landet från **Bodvallen** och åt **Stenänget**.

N:o 5, **Jacob Johansson**, vid sin åker i **Sandvik** och **Sandvikberggårdorna** samt vid **Stenrevet** och **Stenrevröjningarna**

N:o 6, **Jacob Andersson**, vid gårdsskiftet och senare **Fogelbergsmyrn**, även vid **Snåttermyrn**. Det andra skiftet **Norrut i Skären** gående över till **Hällklubbstranden**. Det tredje vid **Granden** på Södra Landet vid gränsen mot Persön från **Altersundsån** och upp mot **Överängen**.

N:o 6, **Anders Johansson**, äng vid åkerskiftena, gårdsskifte vid **Ögården**, äng ytterst på **Stenrevet** samt ett odlingsland innanför **Degeränget**.

N:o 6, **Hans Brambergs arvingar**, äng vid gårdsskiftet, äng i hägnaden ifrån Bovallen och utåt med Brattskatagärde, Brattskatamyran och yttre halva delen av Mjölträsk.

No 7, **Johan Nilsson**, äng vid gårdsskifte, ängsskiftet i Hägnaden ifrån Bovallen och utåt med Brattskatagärde, Brattskatamyran och yttre halvan eller något drygare av Mjölträsk-ängen samt ett ängsskifte som började vid Hällskogen och Holmsundet och sträckte sig utåt.

N:o 7, **Johan Erssons Änka**, äng i skiftet vid **Tjärgårdorna**, ett skifte vid nybruksgården på Ökholmen, och en ängsgärda ytterst på **Svartnäset** samt det andra ängsskiftet på **Stenänget**.

N:o 8, **Hans Hansson**, vid gårdsskiftet, **Svedjeskiftet**, **Nygården** och yttersta **Näsgården** samt norra delen av **Mjölträsket**, ängsskifte inpå **Ökholmen** och i **Överängen**.

N:o 8, **Hans Nilsson**, vid gårdsskifte samt **utjordsängen på Smedsbyn**. Det andra ängsskiftet i **Överängen** väster om Holmvallen.

N:o 9, **Jacob Larsson**, ängsskifte västsöder om byn, av norra delen av **Tjärnarne** och **Mossamyrrået**, det andra längst i norr på Ökholmen, det tredje på Bodön, det fjärde ytterst i **Överängen**, potten kallad, samt ängarna **Lill Bodö Tjärn** och **Krokträsket**

N:o 10, **Anders Nilsson** eller **sonen Nils Andersson**, ängsskifte i Skären över **Storskärsgrundet** gåendes över fjärden till **Rönängesstranden**. Det andra skiftet i **Överängen**.

N:o 10, **Nils Johan-** och **Anders Nilssöner**, ett skifte utåt **Uddstranden** samt ett på **Stenänget** ytterom **Hällskogen**.

N:o 11, **Eric Ersson**, ett skifte i Tjärn, ett på Ökholmen samt fyllnadsskifte på **Granden Sör på Landet**.

N:o 12, **Magnus Pehrsson**, äng vid gårsskiftet och skiftet i **Sandarne**, i **Mossamyrrået**, uti Skären samt i **Över Ängen** gående över **Holmvallen**.

N:o 12, **Johan Andersson**, äng vid gårdsskiftet och i **Överänget**.

Avrösningsjorden

Den 24 september sammanträdde lantmätare, gode män och byamännen åter för att planlägga fördelningen av avrösningsjorden. De föreslagna skiftena hade ritats in med blyerts på konceptkartan. I första hand tilldelades skiften i anslutning till gårds- och ängsskiften.

N:o 1, **Jöns Hermansson**, fick tre skiften, **Kråknässkiftet**, på Södra landet uppifrån **Brattskata-** eller **Djurhusgården** samt på inre ändan av **Strapön**.

N:o 1, **Jöns Andersson**, **Sör på landet** samt yttre delen av **Strapön**.

N:o 2, **Jacob Magnusson**, inåt ön ifrån **Valnäsvisken**, ett skifte på **Ökholmen** och en mindre del i **Överänget**.

N:o 3, **Johan Petter Pehrsson**, inpå ön med **Ögärdsskiftet** samt resten på **Sigfridsön** över **Skränmårörn**.

N:o 3, **Pehr Johansson**, ett skifte söder om **Flakabergsgårde** gående över inre delen av **Flakaberget** ned till sjön, samt dessutom **Stångholmen**.

N:o 4 **Pehr Jönsson**, vid **Ormtjärnsänget** samt på **Nagelskåret** med **Björkskåret**, **Skeppaskåret** och **Två grenig Örn**.

N:o 5, **Jacob Mårtenssons änka**, ett skifte på sydvästra sidan av **Svartön** samt **Sörpå ön** vid **Flakaberget** och över **Bärnäsudden** till fjärden.

N:o 5, **Johan Brander**, ett skifte nära rålinjen mot Person på **Södra skogen**.

N:o 5, **Jacob Johansson**, ett skifte på **Stenrevet**, ett vid **Sandviksbergsgårdorna** som sträcker sig utåt **Qvarnträsket**, dessutom ett skifte på nordöstra sidan av **Svartön**.

N:o 6, **Jacob Andersson**, vid yttre delen av **Flakaberget** ned till sjön, över **Fogelbergsmyran** med **Snåttermysran**, dessutom på **Södra skogen** mellan **Fräkenbäcken** och **Holmmyran**.

N:o 6, **Anders Johansson**, ett skifte på **Södra skogen**.

N:o 6, **Hans Brambergs arvingar**, från gårdsskiften och över **Bodön**.

N:o 7, **Johan Nilsson**, vid ängsskiftet i **Holmsundet**, samt ett från **Brattskatagårde** och över **Brattskatamyran** och södra delen av **Mölnästräskängen** till rålinjen mot **Bensbyn**. Det andra skiftet på **Hamnön**.

N:o 7, **Johan Ersson änka**, ett skifte på **Brändön** över **Flakaberget** och ned till fjärden samt ett skifte på **Svartnäset**.

N:o 8, **tolvmannen Hans Hansson**, ett skifte på **Södra landet** med del av **Mjölnästräskängen** samt på yttersta ändan av **Sigfridsön** med **Rönörn**.

N:o 8, **Hans Nilsson**, ett skifte på **Bodön** samt en mindre del i **Överängen** och på **Södra Skogen** vid rålinjen mot **Persön**.

N:o 9, **Jacob Larsson**, ett skifte på **Södra landet** från yttersta ändan av **Fräkenbäcken** och till rålinjen mot **Bensbyn**, på **Brändön**, samt på **Lill Bodön** över ängarna **Lill-Bodö tjärn** och **Krokträsket**.

N:o 10, **Anders Nilsson eller sonen Nils**, på **Lillvarpskatan** samt till utfyllnad även **Borgen** på **Sigfridsön**.

N:o 11, **Eric Ersson**, ett skifte på **Bodön** samt ett på **Brändön** över **Flakaberget**.

N:o 12, **Magnus Pehrsson**, på **Brändön** och norra eller västnorra ändan av **Sigfridsön**.

N:o 12, **Johan Andersson**, på **Södra landet**.

Härefter tillkännagavs att två små obetydliga grund eller holmar, **Vattungen** och **Borgen** ännu inte var påförda något hemman. Dessa skulle tilldelas någon av dem som fått sina skiften på inre delen av Sigfridsön. Dessutom meddelades att utdikningslägenheterna **Fågelbergsmyr** och **Mjölträsket** är inräknade i planläggningen med stöd av bl.a. ägodelningsrättens utslag den 8 juli.

Den **1 oktober** sammanträdde åter i lantmätarens kvarter varefter man begav sig ut på marken för att visa ut den föreslagna planläggningen av åker och äng. Därefter tillfrågades byamännen om de ville bege sig ut för att beskåda skogen. Byamännen ansåg sig ha en någorlunda kännedom om trakterna och ansåg att detta tidspillande besvär icke var mödan värt.

En mindre del av det som upptagits som odlingsjord ansågs bli så svår att uppbygga och kostnaderna vida överstiga den blivande nyttan. Denna del skulle därför återgå till avrösningsjord.

Man kom också överens om att det häbbare eller stolpbod som tillhörde Johan Erssons änka skulle få stå kvar på Anders Johansson planlagda gårdsskifte så länge och intill dess ett nytt behövde uppföras.

Yttrande över delningsförslaget

Den **3 oktober** sammanträdde igen för att höra jordägarnas yttrande över delningsförslaget.

N:o 1, **Jöns Hermansson**, förklarades sig ej i annat avseende missnöjd annat än att ängarna skulle bli arbetsamma att avbärga men ville inte tvista om detta.

N:o 1, **Jöns Andersson**, klagade över att han blivit tillagd dåliga och vidsträckta ängar och att han på dem inte skulle kunna få den hödräkt som borde tillkomma hemmanet. Skiftet på Stenrevet ansågs alltför svagt i anseende på avkastningen.

N:o 2, **Jacob Magnusson**, ansåg sig inte kunna bedöma sina planlagda ägor innan han efter avbärgning blivit kunnig om avkastningen.

N:o 3, **Johan Petter Pehrsson**, klagade över att han i äng fått större och arbetsammare vidd än andra hemman, i synnerhet på Grandensskiftet. Dessutom var ståndslogen på Brändön svagare än den åsatta graderingen. När det gällde skiftet i Skären ansåg han att sjöfodret skulle bli tungt av avbärga.

N:o 3, **Pehr Johansson**, var ej närvarande.

N:o 4, **Pehr Jönsson**, anförde inget annat missnöje än att han trodde sig ha fått mindre avkastning i ängsväg än han hade tidigare.

N:o 5, **Jacob Mårtensson änka**, var ej närvarande.

N:o 7, **Johan Brander**, anmälde att han inte kunde känna till om den odlingsjord som tilldelats honom kunde vara duglig till åker. Dessutom ansåg han sig ha fått för svaga och otillräckliga ängar och yrkade att få tilldelas sitt eget nybruk.

N:o 5, **Jacob Johansson**, kunde ej lämna något bestämt yttrande men ansåg sig ha fått mindre höavkastning än som borde belöpa på hemmanet.

N:o 6, **Jacob Andersson**, sade sig ej kunna yttra något bestämt över de föreslagna ägorna innan han fått avbärga dem. I åker ansåg han sig ha fått för mycket mager sandjord samt en linda som han svårigen trodde skulle komma i gott stånd.

N:o 6, **Anders Johansson**, ansåg sig ha fått ett svagt och dåligt skifte i Stenrevet men i övrigt hade han inget att erinra.

N:o 6, **Hans Brambergs arvingar**, ansågs komma att lida i äng genom att den nyligen avröjda ängen i gårdsskiftet skulle komma att försämras med tiden. I övrigt inget att erinra.

N:o 7, **Johan Nilsson**, klagade över att han fått ett dåligt eller svagt skifte vid Hällskogen och i Holmsundet. Han ville dessutom behålla sin gamla åker i byn till dess han ansåg sig ha fått ersättning för den.

N:o 7, **Johan Erssons änka**, inställde sig icke.

N:o 8, **tolvmannen Hans Hansson**, ansåg att Jacob Johanssons åkerskifte låg för nära hans gård. Om ängarna kunde han inte yttra sig förrän de begagnats under ett år.

N:o 8, **Hans Nilsson**, kunde inte inse vilken fördel hans hemman skulle komma att få och anmälde i övrigt att han saknade utgrundningsäng.

N:o 9, **Jacob Larsson**, utlät sig att han fått för mycket åker av kargare beskaffenhet men ansåg sig i övrigt inte ha något att erinra.

N:o 10, **Anders Nilsson**, trodde sig få mindre äng än han innehade tidigare, men sade sig för närvarande inte riktigt kunna inse sannfärdigheten av detta.

N:o 10, **Nils Johan och Anders Nilsson**, ansåg sig bli lidande genom att den tilldelade åkerodlingsjorden var alltför sankländig och att den tillagda åkern var av mindre än medelmåttig godhet.

N:o 11, **Eric Ersson**, sade sig inte kunna lämna något yttrande om ängen innan bärgningen skett. När det gällde åkern kunde han inte annat än medgiva att den var god och hade ett gott läge, men han ansåg sig dock ha fått för litet.

N:o 12, **Magnus Pehrsson**, var frånvarande.

N:o 12, **Johan Andersson**, ansåg sig få för liten avkastning från ängen. När det gällde skogen ansåg han sig ha bort få ett skifte på Bodön och inte all sin skog på Södra Skogen.

Härefter tillfrågades byamännen om ägorna på något ställe kunde sammandras till större skiften än som nu skett, men svaret blev att de ansåg att skiftena var alltför stora och öns-

kade att få dem vida mer sönderdelade. Det skulle innebära större jämnhet såväl i hösorterna som i arbetsväg vid bärgningen.

Sedan inte mer var att föra till protokollet åtskildes byamännen med tillsägelse att åter träffas den **5:e oktober 1829** då protokollet skulle komma att uppläsas och underskrivas.

Förrättningsmännens utlåtande

Vid **Jöns Hermanssons** anmärkning om svårigheten att avbärga änskiftet fästes inget avseende.

Jöns Andersson hade klagat över att han blivit tilldelad svaga och vidsträckta ängar som skulle ge mindre avkastning än som svarade mot skatten. Förrättningsmännen fann att skiftet i Stenrevet var av svagare beskaffenhet att vidsträcktare avbärgning fordrades, men eftersom han erhållit ett gott och rymligt gårdsskifte och dessutom hade betydliga lindor i Ögårdan mm, så ansågs ingen ändring behöva vidtagas. Angående bristen i höavkastningen så fann lantmätaren och gode männen för närvarande inte något skäl för Jöns Anderssons missnöje.

Jacob Magnusson hade lämnat sin talan till framtiden.

Beträffande **Johan Petter Pehrssons** klagan att han tillagts en större och arbetsammare vidd i äng än andra hemman fann förrättningsmännen att han fått ett stort och vidsträckt skifte vid Granden. Även hans andra skiften ansågs goda. På Skären var höet av god beskaffenhet och kunde jämföras med vallhö. Sjöfodret bestod av sälting som i orten ansågs för medelmåttigt kraftigt hö. Även om det vore drygare arbete att föra i land så var det i stället inte svårt att slå. På samma vidd gav det en ymnigare avkastning och hade dessutom den fördelen att det genom uppländning "förmerades".

De eventuella bristerna i ståndslogen på Brändön skulle i behörig tid handläggas efter 13 kap. 7 § skiftesstadgan.

Pehr Johansson var frånvarande och hade heller inte klagat under planläggningen.

Pehr Jönssons yttrande att han skulle erhålla mindre höavkastning än vad som borde belöpa på honom, ansågs vara ogrundat.

Jacob Mårtensson änka hade ej klagat och ansågs ej heller ha skäl därtill.

Rörande **Johan Branders** anmälan om åkermarken och om svaga och otillräckliga ängar mm, kunde skiftesmännen inte göra något åt detta utan det var Brander öppet att, om han fann fog för det, anföra sitt missnöje hos ägodelningsrätten.

Brander hade även yrkat på att få behålla sitt nybruk inom Johan Anderssons gårdsskifte. Detta skulle för Brander förorsaka en oformlig figur och ägoblandning som inte kunde medges.

Inte heller när det gällde ängarna kunde man förutse något verkligt lidande och man ansåg att Branders förmenta otillräckliga avkastning av hö var ej grundat på något verkligt skäl.

Över **Jacob Johanssons** påminnelse om att han på hemmanet skulle få mindre höavkastning än som fordrades, anfördes samma utlåtande som för Jöns Andersson.

Jacob Andersson hade klagat över att han fått mager sandjord i åker mm. Förrättningsmännen fann att hans planlagda åker var i det hela, jämförd med andra åkrar, av fullkomligt motsvarande godhet.

Anders Johansson hade klagat över att han fått ett svagt och dåligt skifte i Stenrevet. Eftersom han samtidigt i Ögårdan fått en betydlig vidd som i godhet var en av de bättre i byn, ansågs han klagan vara ogrundad.

Jacob Anderson hade klagat över att den för **Brambergs arvingar** utlagda ängen skulle med tiden avta i växtlighet och förorsaka lidande. Förrättningsmännen fann att detta påstående hade viss grund, men genom att marken var av sådan beskaffenhet att användas som "*lindeäng*" kunde förmeras till en vida större avkastning, fästes inget avseende vid denna klagan.

Johan Nilsson hade anfört att han fått ett svagt och dåligt skifte i Hällskogen och vid Holmsundet. Detta ansågs så mycket mer ogrundat som övriga skiften var av god och förmanlig beskaffenhet.

Johan Erssons änka var ej närvarande och det ansågs ej heller behövt med någon erinran.

Över **Hans Hanssons** missnöje med att Jacob Johanssons skifte låg för nära gården förklarade skiftesmännen att den avtagna vägen nedanför gården låg efter den "*sankländigaste*" planen och kunde inte ändras utan att skada ägorna. Om Hans Hanssons skifte skulle gå över vägen skulle det bli en oformlig figur och flera knän på gränsen. Därför ansågs att det inte skulle göras någon ändring.

Hans Nilsson, ansåg sig sakna utgrundningsäng. Detta befanns ogrundat eftersom han fått fyllnad i inrösningsjorden.

Jacob Larsson hade inte anfört något särskilt missnöje.

För **Anders Nilsson** gällde samma utlåtande som för Jöns Andersson.

Nils Johan och **Anders Nilssöner** hade tillagts sankländig åker. Tillgångsjorden ovanför gården hade den beskaffenheten att det kunde utvinnas en större åkerareal än vad som belöpte på skatten. Åker kunde då igenläggas till lindor och det skulle medföra större fördel än lidande.

Att **Eric Ersson** fått så liten åkervidd berodde på att han fått åker av god grad och med gott läge.

Magnus Pehrsson var frånvarande och ansågs inte ha blivit lidande på något sätt.

Johan Andersson ansåg sig få brist i höavkastningen. Här hänvisas till samma utlåtande som för Jöns Andersson. När det gällde avrösningsjorden konstaterades att han med gårdsskiftet inte kunde förena mer utmark än som skett. Inte heller för skiftet på Södra skogen erfordrades någon ändring.

Slutligen skulle tagas i beaktande att skiftesmannen och gode männen under planläggningen med stor sorgfällighet sökt att sammandra skiften. Men på grund av att Brändöns mark låg på tre särskilda större områden och dessutom på en mängd holmar, att åkern var av så olika

beskaffenhet med en del av svagaste sandjord och en del av medelmåttig godhet, samt att ängarna var av högst olika godhet och spridda kring havsstränder och skogar, hade antalet skiften för vissa hemman blivit större än vad som var tillåtet enligt skiftesstadgan. Detta hade skett för att jordägarna inte skulle bli lidande och för att ge dem en någorlunda blandning av bättre och sämre mark. Protokollet med karta och handlingar skulle därför underställas ägodelningsrättens prövning.

Överenskommelse om odlingslikvider mm

Den **30 november 1829** sammanträdde byamännen. Efter rådplägning framfördes en del åsikter om ersättningsfrågan mellan jordägarna på grund av den tilldelade markens olika beskaffenhet och det arbete som fordrades för att sätta den i stånd mm. Man kom fram ett beslut som i huvuddrag innehöll:

1. All inrösningsjord, med undantag av odal eller den gamla jorden, skulle värderas i pengar efter arbetet. Både det arbete som var nedlagt och det som fordrades för att sätta jorden i stånd.
2. När slutlig likvid över fordringar och skulder blivit upprättad, skulle ersättningen betalas i form av arbete och ej i penningar. Detta borde vara avslutat inom sex år.
3. För dem som måste flytta till Bodön skulle byamännen upparbeta ny åkerjord som skulle sättas i lika gott och fruktbart stånd som den åker som de lämnat. Detta skulle också ske inom sex år.
4. Skulle hela arbetsskyldigheten överstiga vad som borde arbetas på all upptagen odlingsmark, skulle sådant vid 6:e årets slut utbetalas i penningar.
5. Var och en som frångår öppen jord enligt delningsgrunden ägde rätt att få begagna sin brist i öppen jord hos den som får överskott. Detta fick ske under sex år, varefter begagnanderätten åter skulle tillfalla skiftesägaren.
6. Delningsgrunden skulle utgå efter var och ens ägande skatt i byn, utan att ta hänsyn till hävden.
7. Vanhävd i åker och äng skulle värderas i arbete. Skäligt vederlag skulle utgå för den som genom vanhävd fick mindre avkastning intill dess jorden blivit satt i stånd.
8. För gödselns anskaffande mm skulle alla skyldiga arbeta i proportion till skulderna, särskilt när det gällde jord som var tagen som odlingsbar till åker eller lindor eller jord som tillkommit genom röjning eller avhuggning.
9. Åtagandena enligt ovan skulle börja den 18 maj det år skiftena tillträdde.

Den **28 december 1829** hölls ett nytt sammanträde. Några av byamännen hade inte varit närvarande vid det förra sammanträdet den 30 november och därför inte undertecknat den då träffade överenskommelsen. Denna lästes upp och skrevs under av dem som saknades.

Den 14 juni 1830 inställde sig förrättningsmännen och byamännen hos Jacob Anderson. Lantmätaren hade under vintern arbetat med att märka ut skiftena på kartan mm. En liten avvikelse från planläggningen ansågs lämplig för att Eric Erssons med fleras skifte på Bodön inte skulle få oformliga figurer genom att sträcka sig över ön. Det drogs i stället en tvärlinje upp i Ön. Ingen hade något att erinra mot denna och andra smärre ändringar.

Lantmätaren skulle nu fortsätta med att staka ut gränserna på marken och sade till om nödig hantlangning.

Upplandningsmarken

Efter överläggning kom man fram till en överenskommelse om ängarna på upplandningsmarken.

Erfarenheten hade visat att uppgrundningsängen vid en del stränder, särskilt i fjärden som låg mellan skären och inre delen av Brändön, utvidgas betydligt. Någon allmän säker beräkning av avkastning på dessa områden kunde inte göras förrän upplandningen skett. För framtida rättvisa bestämde byamännen därför att alla inom Brändö bys område uppkommande uppgrundningsängar skulle anses som en gemensam tillhörighet och fördelas efter vars och ens skatt i byn. Som villkor sattes att först se efter om något skifte genom uppkommen saltskärpa, som var sällsynt på byns ägor, verkligen förminskats till någon betydlig del. I sådana fall borde skälig ersättning lämnas.

För att undvika oreda skulle utbrytningen om möjligt ske genom räta linjer mellan de nuvarande och de tillkommande uppgrundningarna. För att undvika ägoblandning skulle var och en av jordägarna om möjligt få sin lott av uppgrundningsäng framför sina skiften.

Den 15 -19 juni var lantmätaren sysselsatt med utstakning och rörläggning på marken och den 20:e om aftonen sammanträdde man åter i lantmätarens kvarter.

Den 22 juni godkändes överenskommelsen om upplandningsängarna med tillägget att den som fick uppgrundningar framför den andra, skulle äga rätt att uppföra och torka densamma sedan ängbet på landet var inbärgat, dock med villkoret att om rågrannens utgrundning icke var avbärgat, inte tillfoga denna någon skada..

Det beslöts än att roteåkern i Skoggärde skulle få fördelas av skiftesmännen. Varje rote skulle erhålla sin rätta areal.

Den 30 juni till den 12 juli arbetades med utstakning och markering av de nya gränserna.

Värdering av nybruk och odlingsmarker

Den 12 juli 1830 underrättades byamännen om att det nu skulle ske värdering av alla inom byamålet befintliga nybruk och odlingsmarken samt vanhävden. Eftersom det regnade denna dag arbetades i stället med att upprätta en längd över de ersättningar som en del jordägare skulle åtnjuta i sex års tid för frångången öppen jord. Detta arbete fortsatte till middagstiden den 13 och därefter fortsattes med värderingen "*under trakternas beskådande på marken*".

Den **16 juli 1830** sammanträdde åter och man justerade värderingen och införde ändringarna med bläck i längderna. Därefter begärde jordägarna att få uppehåll med utarbetet under den svåraste bärgningstiden. Upphuggningen av skogslinjerna fick därför anstå till längre in på sommaren eller hösten. Och för att inte hindra jordägarnas förestående bärgningstid och behövliga strömmingsfiskeresor beviljades jordägarnas begäran.

Den **8 september 1830** var lantmätaren tillbaka i Brändön och dagen därpå påbörjades utstakningen av gränserna i skogen. Den **13 september** sammanträdde byamännen och kom då överens om att för varje hel soldatrota avsätta ett och ett halvt graderat tunnland. Det ansågs böra ge full avkastning efter 16 sommarlass på rotan. Avkastningen på varje graderat tunnland beräknades ge omkring 12 ½ sommarlass hö.

Man kom därefter överens om läget för soldaternas ängsskiften.

För N:o 99 Brändholm avsatte Johan Nilsson ängar vid yttre rå och i Stenängs eller Holmsundsskiftet, Johan Erssons änka ett skifte vid yttre rå på Ökholmen, Hans Hansson vid inre rå av Ökholmsskiftet och Hans Nilsson i Överänget.

För N:o 100 Skjön avsatte Jacob Magnusson skifte i Överänget, Jacob Andersson på Grandensskiftet vid yttre rå, Anders Johansson från västra ändan av Stenrevsskiftet, Jacob Larsson av inre rå på Björkänget.

För N:o 101 Stormare avsatte Jöns Hermansson område på Kråknäset, Jöns Andersson i Stenrevsskiftet, Johan Petter Pehrsson från inre rå på Grandensskiftet, Per Johansson från inre rå in i Skären och Per Jönsson av Degeränget.

För N:o 102 Dahls Rotan avsatte Jacob Mårtenssons änka område Sör på ön, Johan Brander av Getstranden, Jacob Johansson av Stenrevet, Nils Andersson vid Iniskären, Nils Johan och Anders Nilssöner innerst i Kråknäsviken

För N:o 103 Fördels Rota avsatte Magnus Persson mark i Överängsskiftet och Johan Andersson i Överänget på norra sidan av bäcken.

För Lindgrens Rota avlämnade Eric Ersson äng vid inre rå på Grandensskiftet från sjön och upp över Vallänget.

Den **14 september 1830** upplästes och godkändes protokollen från den 12-16 juli och den 8 september.

De tidigare upprättade **odlingslikviderna** befanns för en del större jordägare bli för svår att genomföra genom arbete under de kommande sex åren. Man kom därför överens om

att tiden för upparbetning av åker och lindor skulle ändras så att de skyldiga skulle upparbeta ett halvt tunnlands utsäde årligen eller 480 kvadratfamnar åt de fordrande. Därmed skulle förfaras till dess skulden var betald.

att om något av åker eller odlingsmarken skulle vara obearbetat efter sex års tid från det skiftena tillträdde, skulle ersättning av samma godhet och vidd lämnas till den fordrande. Den skyldiga skulle därefter fortsätta att arbeta upp ett halvt tunnlands utsäde om året.

Middagstimmen var nu inne och man åtskildes för att träffas igen på eftermiddagen och skriva under överenskommelsen.

Byamännen tillfrågades nu om de ville tillträda den nya skiften nästa sommar. Man kunde dock inte komma överens i denna fråga med undantag för skogen som hemmansägarna ansåg behövlig. Eftersom någon överenskommelse inte kunde träffas blev det skiftesmannen och gode männen som fick avgöra frågan. Dagen var nu snart framliden och bittida dagen efter skulle syn och besiktning ske av vanhävdslikviderna.

Byamännen överenskom om ett tillägg angående **inhysesjorden**, nämligen att ingen skulle utan jordägarens tillstånd inom 8 års tid tillträde den inhysesjord som låg inom deras område, annat än om de inhysingar som innehade jorden "*derförrinnan med döden avogår*".

Den 15 september 1830 begav sig förrättningsmännen och berörda byamän ut på marken för att hålla **vanhävdsyn**. Skyldigheten att förbättra ägorna genom trädning, begödsling och avröjande mm antecknades för varje jordägare i en särskild längd. Arbetet med detta fortsattes den 15-17 september.

Den 18 september 1830 om aftonen sammanträdde byamännen i lantmätarens kvarter. Längden över vanhävdslikvider lästes upp och det anfördes en del erinringar.

Johan Petter Pehrsson, Per Jönsson och Johan Erssons änka anmärkte att den skog som skulle avhuggas på **Degeränget**, i **Överänget** och uti **Getörn** eller **Getstranden**, var till större delen uppväxt redan vid förra delningen och de ansåg sig inte böra avröja denna del av skogen. Efter någon rådplägning och eftersom de som skulle erhålla marken inte ansåg sig komma i något större lidande genom att de större träden inom denna skog, som var tjänlig till vedbrand, fick stå kvar, ansågs därför att ingen vidare åtgärd behövde vidtagas.

Byamännen beslöt att den skog som skulle avhuggas på ängarna borde hinnas med att avverkas inom tre års tid.

Byamännen tillfrågades om de hade något att anföra mot de bestämda ersättningarna. Johan Petter Pehrsson ansåg sig ha ersatt för mycket åker i jämförelse med den åker han hade förut. I detta instämde även Johan Erssons änka, Eric Ersson och Jacob Andersson. Per Jönsson ansåg sig ha fått för mycket att arbeta på de intagna odlingsmarkerna.

Byamännen begärde att få utan biträde av gode männen hugga upp rålinjer i avrösningsjorden för att på detta sätt undvika en drygare kostnad.

Förrättningsmänenens utlåtande

Den 19 september 1830 sammanträdde byamännen igen och godkände de upplästa protokollen. Därefter avgav förrättningsmännen utlåtande över de anmärkningar som anförts vid föregående sammanträde.

När det gällde Johan Petter Pehrssons m fl erinran att de ansåg sig ha lämnat för mycket ersättning för odlad inrösningsjord, fann förrättningsmännen sig inte vara berättigade att bevilja nedsättning av de beslutade ersättningarna.

Petter Jönsson ansåg sig ha fått för mycket mark att uppodla. Förrättningsmännen insåg mycket väl att det för Per Jönsson med flera byamän förestod ett drygt arbete, särdeles på

Bodön. Men eftersom de från Brändön till Bodön avflyttade jordägarna måste lämna sina odal- och nybruksåkrar på Brändön och det var ett stort behov av dem att få sin åker på Bodön, torde det vara billigt begärt att byamännen skulle upparbeta deras åkrar. Skiftesmännen ansåg sig inte ha någon rätt att avvika från det tidigare beslutet, men det ansågs dock för billigt att tiden för upparbetningen blev förlängd. Genom en sådan förlängning skulle det medföra en mindre årlig tunga för de arbetskyldiga.

Den 20-23 september 1830 fortsattes med utstakning av skiftena i skogs- och avrösningsjorden och den 24 sammanträdde igen efter behörig kallelse med utsänd budkavle. Nu tog man upp frågan om stängelskyldigheten skulle fördelas mellan byamännen. Man beslöt att man skulle vänta med hägnadsdelningen till dess ängsdelningen vunnit laga kraft. Man skildes åt och lantmätaren begav sig till sitt hemviste (reste hem) för att **fördela soldatängen** och på kartan utmärka det arbete som var och en skulle utföra efter den uppgjorda likvidberäkningen. Detta arbete utförde han den 25 september.

Den 5 oktober 1830 var lantmätare klar med hemarbetet och den 6 oktober inställde han sig åter på förrättningsstället i Brändön. Nu verkställdes utpålning på marken av de områden som skulle upparbetas av jordägarna. Med detta arbete fortsattes till och med den 13:e på aftonen.

Den 15 oktober 1830 sammanträdde byamännen igen. Alla arbetsområden var utpålade och byamännen tillfrågades om de hade kännedom om läget för sina arbetsområden. En del, som inte varit med vid utstakningen ansågs sig ändå känna igen områdena genom uppgångna rålinjer och nedslagna pålar.

På sankländiga ställen ansåg jordägarna att rålinjerna inte skulle rörläggas förrän jorden tillfrusit och det blivit körbart före på marken, sjöar och myrar.

Johan Petter Pehrsson anmälde att han ansåg sig böra få utföra sin röjning på en av hans förfäder tidigare upparbetad röjning. Trots att den nu var beväxt med skog skulle den bli lättare att avröja och han ville därför njuta tillgodo sina förfäders arbete.

Jöns Hermansson ville inte lämna någon ersättning av gårdsskiftet och inte heller av uppgrundningsängen i Skjäriskiftet. Ersättningen borde i stället lämnas på Kråknäset och i Tjärnskiftet. Han begärde dessutom att det till protokollet skulle intas att ha trodde att Johan Petter Pehrsson fått en tredjedel bättre hemman än han själv som innehade lika skatt.

Sedan det inte var något mer att anföra till protokollet tillsade skiftesmannen byamännen att alla pålar, linjer och skillnader dem emellan redan den 16 juli hade utslagits på marken och att **skiftet** således **var avslutat**. Men eftersom byns rålinjer emot andra byar hade ännu inte kunnat rörläggas och alla skifteshandlingar inte var renskrivna, så kunde klandertiden för jordägarna inte utsättas.

Vid sammanträde senare om aftonen lästes protokollet upp och justerades.

Skiftesmännen avgav därvid följande **utlåtande**:

Petter Pehrsson begäran att få röja på sina förfäders tidigare innehavda röjning bifölls. Byamännen hade flera gånger under vandrigen över denna trakt medgivit att denna röjning, som av ålder tillhört Johan Petter Pehrssons hemman, skulle bli lättare vid avröjandet eftersom marken var mera jämn.

Även Jöns Hermanssons begäran att få byta ersättningsmark kunde bifallas. Man fann att områdena svarade mot varandra på 1/5 kappland när.

Förrättningsmännen ansåg att Per Jönsson borde erkännas fri från en obetydlig men svårarbetad vidd. Marken hade en areal av 8 ½ kappland och var steril och bleve svårare att bearbeta än efter det åsatta värdet. Per Jönsson hade dessutom en större arbetskuuld än de flesta övriga delägarna.

Slutligen bestämdes att Jacob Magnussons gårdsflyttning från byn till Valnäsviden borde vara verkställd inom högst tre år, räknat från den dag skiftet vunne laga kraft.

Markering av gränserna mot angränsande byar

Den **21 november 1830** inställde sig lantmätaren åter hos Johan Andersson i Brändön. Denna och följande dag upphöggs och rörlades gränsen mot Sundoms by. Den 23-25 november fortsatte man med att rörlägga rålinjerna.

Lantmätaren tillkännagav att det behövde göras några smärre ändringar i den tidigare upprättade längden över odlingslikvider.

Ståndskogslikvid

I samband med markeringen av gränserna besiktigades en del av ståndskogen. Med den kännedom som man fått vid en del "*föregående genomvandringar*" ansågs skäligt att vissa ersättningar för den fördelade gemensamma ståndskogen borde lämnas.

Jöns Hermansson skulle från det skifte han fått på Strapön lämna 25 stockar mindre timmer till Johan Petter Pehrsson.

Pehr Jönsson skulle lämna 20 mindre stockar av skiftet på Lill Bodön till Johan Erssons änka.

Jacob Larsson skulle avstå 25 mindre stockar. Av dessa skulle Pehr Johansson få 10 st och Magnus Pehrsson 15 st.

Hans Hansson skulle från skiftet Sigfridsön lämna 20 lass björkved, varav 5 till Pehr Johansson, 7 lass till Johan Erssons änka och 8 lass till Magnus Pehrsson.

Avslutning och besvärshänvisning

Laga skiftet avslutades, protokollet justerades och skifteshandlingarna överlämnades för att förvaras hos hemmansägaren Jacob Andersson. Den som vore missnöjd ägde att inom sextio dagar anföra sina besvär till ordföranden i ägodelningsrätten.

Jämknings i skiftesläggningen

Den 1 september 1931 träffades förrättningsmännen och jordägarna för att företaga de jämnings i skiftesläggningen som ägodelningsrättens beslutat om med anledning av de klander som några delägare anført över förrättningsmannens tidigare utlåtande

Det var jämkningar mellan

Jacob Magnusson och **Johan Petter Persson** i skiftena vid Wallängen, Granden, Överängen och Hällänget,

Hans Nilsson och **Eric Ersson** i skiftena vid Granden och Överängen,

Jacob Mårtenssons änka och **Per Jönsson** i skiftena vid Överängena och Degerängen,

Hans Hansson och **Jacob Andersson** i skiftena i Granden och Överänget samt

Nils Andersson och **Johan Ericsson änka** i Stenänget och Överängen

Vid sammanträdet beslöts

att ändringen mellan litt B, Jacob Magnusson, och litt C, Johan Petter Persson skulle ske på det sätt ägodelningsrätten bestämt,

att ändringen mellan litt D, Per Jönsson, och litt E, Jacob Mårtenssons änka, inom Överängen skulle ske som ägodelningsrätten bestämt och på Granden överenskoms att änkan skulle ta ifrån västra eller inre rådet och Per Johansson bibehållas vid det yttre,

att ändringen mellan litt F, Jacob Andersson, och litt H, Hans Hansson, fick bestämmas genom lottning så att Jacob Andersson fick det yttre eller östra läget på Granden och Hans Hansson vid rådet mot Persön. Inom Överänget kom man överens om att Hans Hansson skulle ta sin del vid det yttre eller västra rådet och Jacob Andersson vid det inre eller västra rådet,

att ändringen mellan litt K, Nils Andersson, och Johan Erssons änka skedde genom lottning varvid Johan Erssons änka fick den inre eller västnorra delen av Stenängsskiftet och Nils Andersson delen mot Johan Branders skifte vid yttre rådet. I Överängen fick Johan Perssons änka genom lottning området vid det inre eller västnorra rådet och Nils Andersson vid den yttre sidan samt

att ändringen mellan litt L, Eric Ersson, och litt H2, Hans Nilsson, genom överenskommelse skedde så att hans Nilsson antog läget vid yttre eller sydöstra rådet i såväl Överänget som på Granden. Eric Ersson förklarade sig nöjd med att ta områden vid de inre råden på båda ställena.

Förrättningsmannen tog sedan upp frågan om fördelning av **stängselskyldigheten** mellan delägarna, men byamännen beslöt att själva ta hand om detta.

Lantmätaren frågade även om jordägarna var hugade att hugga upp **bredare rågångar** i avrösningsjorden. Inte heller här ville jordägarna ha några kostnader och åtog sig att sins emellan hugga upp rågångarna till större bredd och förse dem med pålar.

Sammanträdet avslutades och jordägarna uppmanades att träffas igen kl 7 på kvällen för att justera protokollet.

År 1831 den 29:de september inställde sig lantmätaren åter på förrättningsstället för att staka ut de ändringar som beslutats den 1:a i samma månad. Efter laga kungörelse och utsänd budkavle infann sig jordägarna Jöns Andersson, Jacob Magnusson, Johan Petter Pehrson, Per Jönsson, Johan Brander, Anders Johansson, Johan Erssons Enka, genom sonen Nils Petter,

Anders Nilsson, Johan Andersson samt Fredric Nilsson, som anmälde att han genom köp blivit ägare av Nils Johan Nilssons hemman.

Sedan ägojämknigen blivit utvisad på marken beslöts

att Johan Nilssons ersättning i äng, vid Per Jonssons inre rå på Grandskiftet, skulle flyttas till inre eller östnorra rået, å det skifte som genom jämkningen tilldelats Per Jönsson,

att Nils och Anders Nilssons lilla ersättning skulle flyttas därtill och

att Jacob Magnussons och Johan Petters Pehrssons soldatäng, som genom jämkningen blivit rubbade, skulle flyttas intill och inpå ömse sidor om det genom jämkningen uppkomna rået öfver Wallänget ner till Grundbacken.

Sedan intet vidare var att anföra till protokollet, tillsades jordägarna om nödig hantlangning, samt att utstakningen av förändringarna skulle ske under morgondagen. Jordägarna uppmanades att infinna sig på morgonen lördagen den 1 oktober för att justera protokollet och ta emot handlingarna.

Den 29 och 30 september 1831 var man sysselsatt med utstakningen på marken För att undvika oreda i de förut bestämda odlingslikviderna ansågs skäligt att den som avstått röjningsmark och återfått odlad jord, skulle ha möjlighet att kommande sommar i ersättning upparbeta röjningsmarken till motsvarande vidd. Men om detta arbete skulle försummas så skulle de drabbade hållas skadeslösa.

Den 1 oktober 1831 sammanträdde man igen och protokollet upplästes och justerades. Handlingar överlämnades till jordägarna och förrättningen förklarades därefter avslutad. Besvär skulle anmälas inom 60 dagar.

Den genomförda jämkningen av fastställdes av ägodelningsrätten den **30 december 1831**.

Skiftesstadgan § 104

"...I skog skola derjemte skilnadslinjerne till fyra eller sex fots bredd upphuggas, dock ej förrän skiftet fastställt blifvit, så vida icke delegarne enhälligt det begära..."

Skiftesförteckning

"Efter ägojämknings öfver verkställt Skifte i Luleå Brändön, hafva skiftena blifvit förvandlade till det antal, som nedtecknats i följande Skiftes förteckning"

Hem mans-nr	Lott	Skjäl /skatt		Inrös-ningsjord	Afrös-ningsjord	Summa antal skiften
1	A	16	Jöns Hermansson	5	2	7
	A:2	12	Jöns Andersson	4	2	6
2	B	12	Jacob Magnusson	1		4 (3:ne förenade med utmarken)
3	C	16	Johan Petter Pehrsson	5	1	6
	C:2	4	Pehr Johansson	3	2	5
4	D	19½	Pehr Jönsson	4	2	6
5	E	10	Jacob Mårtenssons Enka	5	1	6
	E:2	8	Johan Brander	3	1	4
	E:3	12	Jacob Johansson	3	1	4
6	F	15¾	Jacob Andersson	5	2	7
	F:2	11¾	Anders Johansson	3	1	4
	F:3	4	Hans Brambergs Arfvingar	-	-	1 (förenadt med utmarken)
7	G	21	Johan Nilsson	2	2	4
	G:2	10½	Johan Erssons Enka	5	2	7
8	H	14¼	Hans Hansson	5	2	7
	H:2	14¼	Hans Nilsson	4	1	5
9	I	20	Jacob Larsson	6	2	8
10	K	10½	Anders Nilson	4	1	5
	K:2	9	Nils Johan och Anders Nilssöner	-	-	3 (förenade)
11	L	11	Eric Ersson	5	2	7
12	M	14	Magnus Pehrsson	5	1	6
	M:2	14	Johan Andersson	2	1	3
Summa						115

Upprättad i September Månad År 1831 af
N P Bröms

Något om gränser

En stor och viktig del av lantmätarnas arbete har i alla tider utgjorts av utstakning och fastställande av gränser. Det kan ha rört sig om allt från långa riksgränser och länsgränser ned till att slita tvister om gräns mellan två tomter. Det första momentet vid avvitrning eller laga skifte var också att fastställa rätta läget av gräns mot angränsande byar.

Det var en beundransvärd prestation att med dåtidens enkla redskap staka gränser mil efter mil, ofta över blöta myrar eller branta bergknallar.

Gränser

Gränsfrågor har alltid gett lantmätarna fullt upp att göra. När en gräns väl är tillskapad börjar en långvarig förändringsprocess i landskapet som kan medföra att gränsmärken försvinner eller rubbas. Långa gränser i skogsmark följer inte alltid räta linjen mellan två ändpunkter. Grannar kan hävda gränsen på sätt som inte stämmer överens med beslutet vid skifte. Gränsmarkeringar, kartor och beskrivningar kan vara bristfälliga.

Det är en intressant och samtidigt grannlaga uppgift att i efterhand klarlägga hur gränserna en gång i tiden bestämts. Och att dessutom försöka ena grannar, som kanske sedan generationer tillbaka har tvistat om vem som har rätt.

Förutom gränsbestämning (numera fastighetsbestämning) på land har lantmätaren även att tolka hur gränserna skall gå i vattnet.

Stängseldelning

En förrättningsform som kanske inte förekommer så ofta numera, är fördelning av stängsel-skyldigheten mellan fastigheter enligt **1933 års lag om ägofred**.

Om fastighets ägor nyttjades till bete för hemdjur skulle, om endera sidan yrkade på det, stängsel hållas mellan ägor. Där betning skedde endast på den ena sidan, fick den sidan ta del i stängsel-skyldigheten med tre fjärdedelar och grannen med en fjärdedel. I annat fall fick båda parter lika stor lott.

Stängsel skulle sättas i ägo-gräns och vara så beskaffat att det skyddade mot större hemdjur (hästar och nötkreatur). Stängslet skulle vara i fredgillt stånd den 15 maj och därefter underhållas tills tjälen kom i marken på hösten.

Fördelning av stängsel-skyldigheten enligt 1933 års lag skedde vid syneförrättning. Även tidigare fanns bestämmelser om "*laga värn, täppning och hägnad*" i byggningsbalkens kapitel 5.

Gränsmärken

Ett varaktigt resultat av arbetet med gränser är de utsatta gränsmärkena. Markeringarna måste ske med stor noggrannhet och omsorg för att om möjligt stå kvar i eviga tider och vittna om gränsens rätta läge.

I lantmäteristyrelsens anvisningar från **1691** om "råå och röör" anges bl.a

att "Alla viktiga rå- och skillnadsmärken måste var av sten, i första hand hård gråsten, hållre än sandsten och andra lösa stenarter som med tiden samt luftens och vädrets mångehanda förändringar märkeligen kunna blifva afnötte, spielkade och på många flere sätt ifrån sin rätte skapnad förändrade"

Stenarna skulle vara av den storlek och tyngd **att** "den störste ibland dem af 5 människor icke rubbas eller kullkastas kunna". Anledningen var att "onze och vahnartige menniskor icke så lätteligen, som här tilldags ofta skiedt är, må kundna omkasta och förändra sådane råmärken, hvilket icke så beqvemligen lærer låta giöra sig, när stenarne är så svåre, att så många vittnesmän behöfoes vara tillstädes att fullända ett så argt företagande"

Ville man lägga kol, stött tegelsten eller andra kännetecken enligt äldre plägseder i botten på den grop som råstenen skulle sättas, så kunde det göras "oaktat det inte kan hafva någon serdeles nödvändig nytta ved sig".

Tomtrör kunde bestå av endast en stor sten i vart hörn, 6 kvarter hög och så tung, att den av 4 man inte kunde rubbas.

Nya anvisningar om gränser infördes i **1734 års jordabalk**, kapitel 12, §§ 1 och 2, där det bl. a. stadgades att grannarna skulle gå upp sina rågångarna minst vart tredje år.

1 § "Rå och rör byar emellan skola läggas med fem stenar, fyra utan och en hjärtsten midt uti; den bör vara halvannan aln ovan mark och en aln i jord, de andra tre kvarter, alla med sten under och kring skolade. De böra ock vara mer än mansbörd och med sina kanter visa strecket, dädan rågången kommer och dit han gå skall. Ej må rågång skjuta in på hjärtstenen genom öppen gavel utan på dess kant över en av de stenar som utom ligga, dädan stavelen kommer. Under hjärtstenen lägges en stadig håll, däri hugges samma väderstreck som hjärtstenen visar, antingen leden går rätt fram eller i knä. Finnes ej håll, må stenbro i stället läggas, som rätta leden visar. Är marken sidländ, då lägges stenhåll på lave av trä. Sättes rör på berg, varde väderstrecket däri hugget."

2 § "Stöta flera byars ägor samman och stanna på ett rör, varde hjärtstenen med sina kanter därefter rättad, så att var kant sovarar emot sin bolstad. Vid vart femstenarör bör en utliggare sättas strax därhos, där leden går ut, och högst tio alnar därifrån, och därefter visare eller ledare till nästa femstenarör; var visare ej längre från annan, än rop dem emellan höres."

I **1866 års skiftesstadga** föreskrevs i 104 § att "varje delägares ägolott skall rörläggas med tjenliga råstenar i ändan av hvarje linje och i alla krökningar, samt vidare dem emellan med mindre stenar, eller stadiga träpålar, uti inrösningsjorden på hvarje två hundra fot och i afrösningsjorden på hvarje sex hundra fot och, då skillnadslinjerna äro kortare, på närmare afstånd, så att uti inrösningsjorden en och i afrösningsjorden två må finnas i hvarje linje. I skog skola därjämte skilnadslinjerne till fyra eller sex fots bredd upphuggas, dock icke förrän skiftet fastställt blifvit, så vida icke delegarna enhälligt det begära. Äro utlagde skogsskiften af så inskränkt vidd, eller hafva det läge och sådan utsträckning, att skiljelinjernes upphuggning skulle för delegarne medföra skada och förlust, må desse linjer genom utstening och bleckning å träden i stället utmärkas...."

Gränserna skulle alltså markeras först när skiftet var fastställt. Här har man förklaringen till att skifteskartorna oftast saknar uppgifter om gränsmärken och visare mm. Man är i stället hänvisad till att söka rätt på märkena i terrängen.

De äldre reglerna upphörde att gälla först den 1 januari 1921, då de ersatts av 1920 års mättningsförordning.

Skiftesstadgan § 104

Gränsmärkes rättsskydd

Markeringar i nu gällande gänser är skyddade i lag (Brottsbalken 14:8). "Om någon falskeligen anbringar märke eller annat föremål som kan tagas för gällande gränsmärke, fixpunkt eller annat märke för plan- och höjdmätning eller ock flyttar, borttager, skadar eller förstör sådant märke, dömes, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för förfalskning av fast märke till fängelse i högst fyra år, eller om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader."

Är gränsmärken fornlämningar?

Genom sammanläggningar och fastighetsregleringar har många gränser försvunnit under årens lopp. De gamla gränslinjerna utgör inte längre fastighetsgränser. Råstenar, visare, borrhål i berg och sten finns dock kvar och kan behöva användas som utgångspunkt för mätningar när man skall återställa förkomna gränsmärken eller utföra fastighetsbestämning (gränsbestämning).

Är dessa gamla gränsmärken och punkter i mätninglinjer mm att betrakta som fornlämningar?

I 1988 års lag om kulturminnen upptas som fasta fornlämningar bl a:

2. resta stenar samt stenar och bergytor med inskrifter, symboler, märken och bilder ...
7. färdvägar och broar, hamnanläggningar, vårdkasar, vägmärken, sjömärken och liknande anläggningar för samfärdsel samt **gränsmärken** och labyrinter.

Många av våra äldre f.d. gränsrösen och mätningmärken, som vittnar om lantmätarnas arbeten, utgör alltså fornlämningar som är skyddade enligt lag.

Brändöns gränser mot angränsande byar

Med början i oktober månad 1828 uppgicks rågångarna mot angränsande byar.

Ur beskrivningen

Längd i
alnar

Brändö och Sundoms byar emellan

Ifrån hällan å norra ändan av Ökholmen, å kartan utmärkt med A, går rågången i rät linje över *ax* en stor sten på Rågholmsfjärden och *bx* Killinghalsen, till medelpunkten av Klingergrundet, å kartan tecknad med B.

5432

Anmärkning: Emellan *y* och *z* är utpålningen av djupaste vattnet genom sundet norrom skären. Och *cx* med *dx* utmärka Brändö byamäns utjordsäng inom Sundom

Summa

5432

Brändö och Pehrsö byamän emellan

Ifrån hällan på norra ändan av Ökholmen, å kartan anmärkt med A, går linje över Furufjärden till bäckmynningen på norra sidan om Bodön, punkten C

2432

Ifrån nämnda punkt C, bäckmynnet mot Furufjärden, går linjen över Bodön till en hagabalk emellan Persömaran och Uddängen, anmärkt med D

1738

Ifrån stället D går linjen vidare ned efter hagen till Altersundet, punkten E

378

På södra sidan Altersundet går linjen ifrån punkten F vid Sundet upp efter hagen till punkten G vid bäcken

664

Ifrån punkten G vidare efter bäckkrökningen till punkten H, emot uppgående hagen

363

Ifrån stället H går rådet efter hagen till tvärlinjen, anmärkt med I

50

Från punkten I går linjen tvärt över till gamla rådet K

195

Och ifrån punkten K går den vidare till stället där en gammal ladutomt synes hava varit, utmärkt med bokstaven L

268

Ifrån nämnde punkt L i Lerviken går linjen rakt till röset, ett femstenarör, vid Grubban eller Djuptjärn, anmärkt med M

5125

Härvid anmärkes att ängt å norra sidan Altersundet, tecknat med CX, tillhör Brändö byamän

(ändrat, se slutet)

Summa

11213

Linjen Brändö och Ruthviks byar emellan

Ifrån röset, å kartan utmärkt med M, vid Grubban eller Djuptjärn, går denna linje till något söder om centrum av en liten skogsholme på Holm- eller Aldermyran, anmärkt med N

Summa

2405

Brändö och Bensby byar emellan

Rågången mellan dess byar tager sin början något söder om medelpunkten å en liten skogsholme på Holm- eller Aldermyran, anmärkt med N, och går till röset vid Bensby kvarndammen, tecknat med O

2155

Ifrån punkten O vid kvarndammen går linjen sedermera åt Strapön och träffar på 2140 alnars avstånd från kvarndammen, 8 alnar norr om spetsen av en större sten å Blomtouden, anmärkt med *fx*, samt fortgår i samma räta linje till västersta ändan av nämnde Strapö, å kartan anmärkt med P

6060

Ifrån punkten P på västra ändan av Strapön går linjen till medelpunkten av Strömören, å kartan utmärkt med Q	2960
Anmärkes att ängset tecknat med gx begagnas av Bensby byamän	
Summa	11175
Summa summarum	30225

Ändringar

För rålinjen mellan Persö och Brändö byar gjordes följande ändringar: Linjerna I K och K L förkastades. I stället blev linjen K L framdragen över den först antagna Ladupunkten vid L, 26 alnar, till en punkt där den på marken träffar den från röset i grubban uppgångna linjen. Från denna antagna punkt vid L går linjen sedan över ängen till råhagen mellan Persön och Brändön, på kartan angett med La 210 alnar. Och ifrån sistnämnda punkt kommer den att gå rakt fram till punkten tecknad med Fa vid Altersundsån.

På östnorra sidan om Altersundsån antogs linjen C D att gå rakt fram till punkten B, och inte efter hagen som kröker sig utåt. Den figur som inneslutes av I, K, L, La kommer genom ändringen att tillfalla Persö byamän
Luleå den 1 september 1829

Beskrivning över rörläggningen, upprättad den 26 november 1830.

Emot Sundoms by börjades med hällan på norra ändan av Ökholmen, anmärkt med A, varest inget röse lades, emedan årtalet 1770 är uti berörde hälla inhugget, och fortsatte med nedslående av behövligas pålar och läggande av stenar på höjder, till punkten B, medelpunkten av Klingergrundet, varest ordentligt röse nedlades.

Gränsmärket på norra ändan av Ökholmen

Olle Malmsten har vid sina forskningar funnit att bomärkena tillhör två bönder i Persön. Det är Per Olofsson i Persön nr 23 (ring med kors) och Nils Larsson Lejon i Persön nr 1.

Emot Pehrsö by nedlades ett röse, för erhållande av bättre grund på norra ändan av linjen över Bodön, 50 alnar uppåt landet från punkten CV, och där 2:ne rösen nedlades vid punkten E uti andra ändan av denna linje vid Altersundet. På södra sidan om Sundet lades ett mindre röse vid punkten La och punkten försågs med en större sten, samt lades vidare ett

röse vid punkten L, ävensom linjen ifrån denna punkt till röset i Grubban punkten M och linjen över Bodön upphöggs till laga bredd och försågs med tjänliga stenar och pålar.

Linjen mot Rutvik upphöggs till behövlig bredd ifrån röset i grubban utmärkt med M, till något söderom medelpunkten å en skogsholme på Holm- eller Aldermyran, tecknad med N, varest röse med utliggare eller visare lades och försågs linjen dessutom med pålar ända igenom.

Linjen mot Bensbyn upphöggs till ordentlig bredd ifrån röset, som blivit lagd något söder om medelpunkten av en liten skogsholme på Holm- eller Aldermyran, tecknad med N, till röset i kvarndammen, å kartan anmärkt med bokstaven O, samt därifrån till Blomtouden, anmärkt med *fx*, varest röse med visare lades, men till Strapön, som hel och hållen äges av Brändö byamän, kunde denna gång ingen komma.

Den 1 december 1830, sedan isen blivit gångbar, fortsattes linjen ifrån punkten *fx* å Blomtouden och över fjärden till punkten, å kartan och beskrivningen över rågången anmärkt med P på västra ändan av Strapön, varest ordentligt röse lades - samt upphöggs linje därpå ifrån sistnämnda röse till medelpunkten av Strömören, anmärkt med Q, varest röse för mera bekvämlighet, nedlades på sistnämnda linje PQ, 50 alnar från den med Q antecknade punkt.

Den 21 november 1830 inställde sig åter lantmätaren hos Johan Andersson i Brändön. Denna och följande dag upphöggs och rörlades gränsen mot Sundoms by. Den 23 - 25 november 1830 fortsattes med att rörlägga rålinjerna.

Femstenarör i gränsen mot Persön och Rutvik

Utflyttningen

En av byamännen i Brändön skulle flyttas ut till Valnäs-viken, nuvarande Öarna. Valet stod mellan Jacob Magnusson och Johan Petter Pehrsson.

För att avgöra frågan gjordes nedanstående kostnadsberäkning av flyttningskostnaderna. Att flytta Jacob Magnussons gård beräknades kosta 388 riksdaler banco. För Johan Petter Pehrsson uppgick motsvarande kostnader till 421 riksdaler.

Beslutet blev därför att **Jacob Magnusson**, litt B, Brändön nr 2, skulle flyttas. Kostnaden fördelades mellan byamännen i antal mans- och kördagsverken, alternativt som ersättning i riksdaler banco.

Kostnadsförslag öfwer utflyttningen af Jacob Magnussons Gård i Lu-leå Brändön

Gårds eller Mannbyggningen	Dagsverken		Värde Banco	Summa Banco
	Manns	Kör		
Denne Byggning består af 5 Eld-rum och Förstufva, är 27 al lång och 11 $\frac{3}{4}$ al bred och till beskaffenhet som följer: Kök 7 $\frac{1}{4}$ al lång (efter Byggnings längd), 11 $\frac{3}{4}$ al bred. 2:ne Köks Kammare, hvaraf en är Bakstufva, 6 $\frac{1}{4}$ al långa och 5 $\frac{7}{8}$ al breda, en Sal på motsatta ändan af Byggningen 8 $\frac{1}{4}$ al på ena sidan och 11 $\frac{3}{4}$ al den andra. Förstufvu Kammaren 4 $\frac{1}{4}$ al bred och 7 al lång, och Förstufva framför denna Kammare i samma rum. För nedtagningen af öfvra taket och märkning af Byggningen ansågs åtgå 5 Dagsvärken beräknade om Wären eller Sommaren á 32 sk. För warmtak och golf samt väggar nedtagning med mera 8 Dagar á 32 sk Fönster panerings, Dörrars och Lös Egendomens uttagning á 32 sk För Köks och Bakungs murens nedtagning och Teglets ränsning á 32 sk För nedtagning af Köks Kammar Kakelugn För Sals och Förstufvu Kammar murars nedtagning á 32 sk För bortkörning till Walnäs-viken af hela Byggningen ansågs åtgå 95 lass, 4 lass om dagen, 24 Kör dagsverken á 1 rdr För Köks och Bakungs murarnes bortkörning 3000 Tegel, 30 lass För Sal och förstufvu Kammar murarnes bort körning, 1500 Tegel, 15 lass, 4 dagar á 1 rdr För Kackelung 300 Tegel och Kackel á 1 rdr För uppbäring och mossning af Byggningen á 32 sk För öfre takets takläggning och täckning á 32 sk Ute mosstagnung ansågs åtgå 6 dagar á 32 sk 5 golf och golfåsars inläggning á 32 sk 5 Warm taks inläggning och fyllning á 32 sk För Fönsters och Dörrars insättning och Drefning á 32 sk				
	5		3:16	
	8		5:16	
	2		:16	
	4		2:32	
	1		:-32	
	3		2:-	
		24	24:-	
		7 $\frac{1}{2}$	7:24	
		4	4:-	
		1	1:-	
	30		20:-	
	8		5:16	
	6		4:-	
	12		8:-	
	16		10:32	
	7		4:32	

Genom nedrifning af murarna, som nu vore i godt stånd, anses 3:dje delen bortgå eller sönder rifvas och således 1600 Tegel erfordras á 1 rdr 100			16:-	
Genom näfver takets nedrifning, som är i godt stånd, anses 2:ne mes näfver behöfvas á 3 rdr 16 sk			6:32	
För uppmurningen af 5 murar med rappning och kalk dertill			16::42	
För upptagning af Ler- och biträde med murning, ansågs åtgå 36 dagar á 32 sk	36		24:-	168
Ladugårds Hus				
Korn Lada 28 al. Lång och 10 ¼ al. Bred med korsloge och 2:ne foder rum, ansågs kosta i utflyttning: För nedtagningen af Ladan, 6 dagar á 32 sk	6		4:-	
För 65 lass körning, 16 kördagar á 1 rdr		16	16:-	
För uppbärning och Logens inläggning á 32 sk	10		6:32	
För takläggning och täckning á 32 sk	7		4:32	
Genom takets nedtagning, som var i godt stånd, ansågs gå förloradt 1 ½ mes näfwer, och bör tillsättas á 3 rdr 16 sk			5:-	
För knutstenarnes anskaffande m.m. á 32 sk	1		-:32	37
Fåhus med foderbod och lider 27 al långt och 12 al bredt, värderades i utflyttningskostnad. Nedtagningen ansågs till 6 dagar á 32 sk	6		4:-	
Utflyttningen 60 lass, 15 Kördagar á 1 rdr		15	15:-	
För Uppbärning, mossning och mosstagnig á 32 sk	8		5:16	
För inredningens iståndsättning med stenfot á 32 sk	8		5:16	
Bortflyttning af 500 Tegel, 1 ¼ kördagsverke á 1 rdr		1 ¼	1:12	
För uppmurningen af Fåhus muren, samt 50 tegels tillsättning hvilka anses förlorade genom murens nedrifning			2:-	
2:ne dagars biträde med lertagning á 32 sk	2		1:16	
1 mes näfver, som anses gå förloradt genom takets omläggning á 3 rdr 16 sk			3:16	38:12
Port-Byggnings flyttning , 25 ½ al lång och 8 ½ al bred, ansågs lika med Korn-Ladan utom Logen, hvarföre afdrages 1 kör dagsverke och 2:ne mans dagsverken med 2 rder 16 sk	22	15	29:32	
1 mes näfver anses gå förlorad genom takets omläggning			3:16	33:-
Stall Byggningen förenad med afträdeshuset, 10 al lång och 9 al bred: nedtagningen 2 dagar á 32 sk	2		1:16	
Uppförningen uti alt, 8 dagar á 32 sk	8		5:16	
20 lass, 5 kördagar á 1 rdr		5	5:-	
½ mes näfver för takets omläggning			1:32	13:16
Fårhuset 8 al i fyrkant, utflyttningskostnaden i ett för allt	6 ½	3 ½	7:40	7:40
Stolpboden ansågs lika i kostnad med stallbyggnaden	10	5		13:16
Wedhusets nedtagning och uppföring, 6 dagar á 32 sk	6		4:-	
18 lass eller 4 ½ kördagsverken á 1 rdr		4 ½	4:24	
½ mes näfver för takets omläggning			1:32	10:8
Sjö Bodens Dess flyttning anses lika med Stolp-Bodens flyttning eller Stall byggningen	10	5	13:16	
För under timring, som behöfs på nya stället 3: hvaraf 12 stockar, 6 kör dagsverken á 1 rdr		6	6:-	
2:ne dagars timring á 32 sk	2		1:16	20:32
För borrt körning af ett till hälften upptimrat Sommars Fåhus, ansågs åtgå 1 ½ kördagsverken á 1 rdr		1 ½	1:24	
Uti borrt flyttning af Lös Egendom m.m. ansågs behöfvas 15 lass eller 3 ¾ kördagsverke á 1 rdr		3 ¾	3:36	5:12
Dessutom har denne 1/3 uti en badstufva med Jöns Andersson och Jacob Johansson hvilken förrättningsmännen ansågo skulle komma utlösas af nämnde delägare.				

Härefter begifva Förrättningsmännen sig till Walnäs-viken och än ytterligare besågo ställene som gården kunde uppföras på, hvilka som tjänligast antogos antingen på det å Chartan tecknad med 433 i Äng eller och 531.				
Afvägning wärkställdes sedan från hafsytan och uti först-nämnda ställe, som ansågs lika i höjd med det andra, och befans vara 17 al, hvarföre till de behöfligt brunns gräfning 15 alnar djup, uppgående kostnad till 20 dagsverken för gräfning å 1 rd 32sk	20		13:16	
20 kördagar med timmer till huset 4 alnar i fyrkant å 1 rsd		20	20:-	
Timring af Huset och nedsättning å 32 sk	10		6:32	
Tak derå och vlandstolpa å 32 sk	2		1:16	41:16
Summa	285,5	138		388:10
Fast gårdningen med hvad dertill hörer kunde ej bestämmas, emedan sådant beror på huru Sten till detta ändamål finns, antingen kring Skogen eller köras från gl skorstenen. Äfven som ränsningen af murskorsten beror på huru Byggnaden tillsättes				

Anm: 1 mes näver = en fyrkant med en famns sida och höjden 1 aln

Kostnadsfördelning

Repartition af ofvanskrefne utflyttnings kostnader fördelte efter skatt på dem hvilka anses skyldige, att utflyttningen verkställa.					
Hemman nr	Skjälsländ skatt	Ägare	Dagsverken		Kostnad
			Mans	Kör	Banco
1	16	Jöns Hermansson	21,82	10,55	29:32
	12	Jöns Andersson	16,37	7,91	22:12
2	12	Jacob Magnusson	16,37	7,91	22:12
3	16	Johan Petter Pehrsson	21,82	10,55	29,32
	4	Pehr Johansson	5,46	2,64	7,20
4	19 ½	Pehr Jönsson	26,60	12,87	111:15
5	10	Jacob Mårtenssons Enka	13,65	12,87	18:26
	12	Jacob Johansson	16,38	7,91	22:12
6	15 ¾	Jacob Andersson	21,48	10,38	29:10
	11 ¾	Anders Johansson	16,03	7,74	21:38
7	10 ½	Johan Erssons Enka	14,33	6,93	19:23
8	14 ¼	12:mn Hans Hansson	19,45	9,39	26:21
9	20	Jacob Larsson	27,29	13,20	37:5
10	10 ½	Anders Nilsson	14,33	6,93	19:23
11	11	Eric Ersson	15,01	7,26	20:19
12	14	Magnus Pehrsson	19,11	9,23	25:46
	209 ½		285,50	138,0	388:10

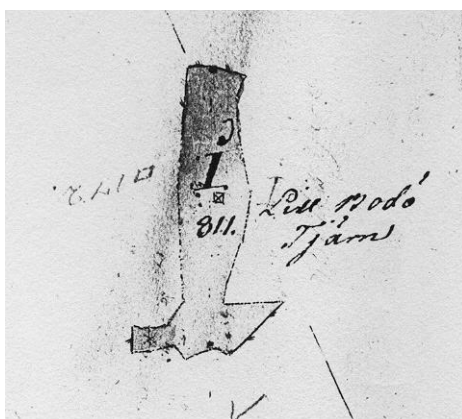
Luleå Brändön den 2:dra September 1829

Förslag till Kostnad öfwer utflyttningen af Johan Petter Pehrssons Gård i Luleå Brändön

Gårds eller Mannbyggningen	Dagsverken		Värde Banco	Summa Banco
	Manns	Kör		
Denne Byggning består af 5 warm rum, kök, 11 al långt (efter Byggningsens längd) 12 al bred, Förstufwu Kammar 6 al bred och 8 al lång, Förstufwa 6 al lång och 4 bred. Mellan stufwan 8 ½ al bred 12 al lång, andra förstufwan 6 al lång och 5 ½ bred, Kammarens längd 7 ½ al och bredd 6 al och Salen 11 al bred och 12 al lång, - hela Byggningen är 42 ½ al lång och 12 al bred, och hwilken i utflyttning värderades till: För nedtagningen af öfra taket och uppmärkningen af alla stycken, 8 dagar beräknade Wår eller Sommare á 32 sk	8		5:16	
5 Dagsverken med innertaks och Golfwens borttagning á 32 sk	5		3:16	
För nedtagning av röster och wäggar á 32 sk	10		6:32	
För Dörrar, Fönster och Löseghedens Uttagning	2		1:16	
För Köks och Bakugns murens nedtagning, 3 ½ dag á 32 sk	3 ½		2:16	
För 2:ne kammare kackelugnars nedtagning á 32 sk	3		2:-	
För Salsmurens nedtagning, 2:ne dagar á 32 sk	2		1:16	
För borrt köringen till Walnäs viken af hela byggningen ansågs åtgå 38 lass á 4 lass om dagen gör 9 ½ kördagswerke á 1 rdr		9 ½	34:24	
För Köks- och Bakugns murens bortkörning 2200 Tegel, 22 Lass, 5 ½ kördagswerke á 1 rdr		5 ½	5:24	
För 2:ne kakel ugnars borrtkörning 1300 Tegel 3 ¼ kördag		3 ¼	3:12	
För Sals murens bortkörning, 1300 tegel, 3 ¼ kördag		3 ¼	3:12	
För uppföring af Byggningen och mossningen á 32 sk	50		33:16	
För öfre takläggningen och näfvertäckningen á 32 sk	14		9:16	
Uti mosstagnung ansågs åtgå 10 dagar á 32 sk	10		6:32	
För 6 golf och Golfåsars omläggning á 32 sk	13		8:32	
För 3:ne warm taks inläggning och fyllning á 32 sk	10		6:32	
För Fönster och Dörrars insättning och drefning á 32 sk	7		4:32	
Genom nedrifning af murarne, hvika nu vore nya, ansågs 4:de delen borrtgå, eller sönderrifvas, hvarföre 1200 Tegel erfordras, á 1 rdr/100			12:-	
Genom näfvertakets nedrifning, som nu var i godt stånd, anses 3:e mes näfver behöfvas á 3:16			10:-	
För uppmurning med rappning och kalk för 4 murar			16:42	
För upptagning af Ler och biträde wid murning, värderades att åtgå 36 dagar á 32 sk	36		24:-	201:2
Efter hwad förrättningsmännen insågo, woro Johan Petter Pehrssons Ladu gårds hus, hvilka bestå af 2:ne Port Byggningar, Fåhus, Stall Byggning, Fårhus, Kornlada, Afträde, Badstufwa och hwartill åfwen får läggas Sjöbod och Stolp bod samt Sommaren Fåhus och Lös Egendom m.m., utflyttning af samma tyngd, som Jacob Magnusson och således	115 ½	81 ½		78:40

Härefter begåfvo förrättningsmännen sig till Walnäsvisken och än ytterligare besågo ställena, som Gården kunde uppföras på, hwilka som tjänligast antogos, antingen på det å Chartan tecknadt med 488 i äng eller ock 481. Afvägning wärkställdes sedan från Hafs ytan och åt förenämnda ställe, samt ansågs lika i höjd med det andra, och befans wara 17 al. Hvarföre till ett behöfligt Brunns gräfning 15 al djup ansågs behöfvas och uppgå i kostnad till 20 dagswerken för gräfning á 32 sk, samt 20 kördagar med timmer till huset 4 al i fyrkant á 1 rdr	20		13:16	
Timring af Huset och nedsättning á 32 sk	10	20	20	
Tak därå och windstolpe	2		1:16	41
Summa	321	148		421

Värderingen af Stenfoten (?) uppräning blifwer enahanda med hvad derom uti Kostnads Förslaget för Jacob Magnussons utflyttning finnes anmärkt
Brändön den 2 September 1829
N P Bröms

Lill Bodö Tjärn

Förteckning

på de Brändö Hemmansägare, som äro indelte på nedan utsatte Rotar med upptagande af deras Skatt och Rotering m.m.

Littera	Skjel skatt	Rotering	Rotans och hemmansägares namn	Qvadrat- alnar	Summa qvadrat- alnar
			N:o 99 Brändholms Rote (15/16 mantal)		
G	21	21	Johan Nilsson	2436	
G:2	10 ½	10 ½	Johan Erssons Enka	1218	
H	14 ¼	14 ¼	12:mannen Hans Hansson	1660	
H:2	14 ¼	14 ¼	Hans Nilsson	1660	6974
	60	60			
			N:o 100 Skjön Rotan (1 mantal)		
B	12	12	Jacob Magnusson	1325	
F	15 ¾	16	Jacob Andersson	1859	
F:2	11 ¾	12	Anders Johansson	1395	
F:3	4	4	Hans Brambergs arfwingar	464	
I	20	20	Jacob Larsson	2324	7437
	63 ½	64			
			N:o 101 Stormare Rotan (1 mantal)		
A	16	14 6/7	Jöns Hermansson	1726	
A:2	12	11 1/7	Jöns Andersson	1296	
C	16	16	Johan Petter Pehrsson	1859	
C:2	4	4	Pehr Johansson	464	
D	19 ½	18	Pehr Jönsson	2092	7437
	67 ½	64			
			N:o 102 Dahl Roten (25/32 mantal)		
E	10	101	Jacob Mårtenssons Enka	1162	
E:2	8	8	Johan Brander	929	
E:3	12	12	Jacob Johansson	1395	
K	10 ½	11	Anders Nilsson nu mera Nils Andersson	1279	
K:2	9	9	Nils Johan och Anders Nilssöner	1046	5811
	49 ½	50			
S:a		238			
			N:o 103 Fördels Rote (Persön)		
M	14	14	Magnus Pehrsson	1627	
M:2	14	14	Johan Andersson	1627	3254
	28	28			
			N:o 110 Lindgrens Rote (Persön)		
I	11	11	Eric Ersson	1279	1279
Summa		277	gör 4 21/64 Roterat mantal		32192

Bomärken

Jordägarnas namn och bomärken i samband med godkännandet av nybruksförteckningen den 10 mars 1829

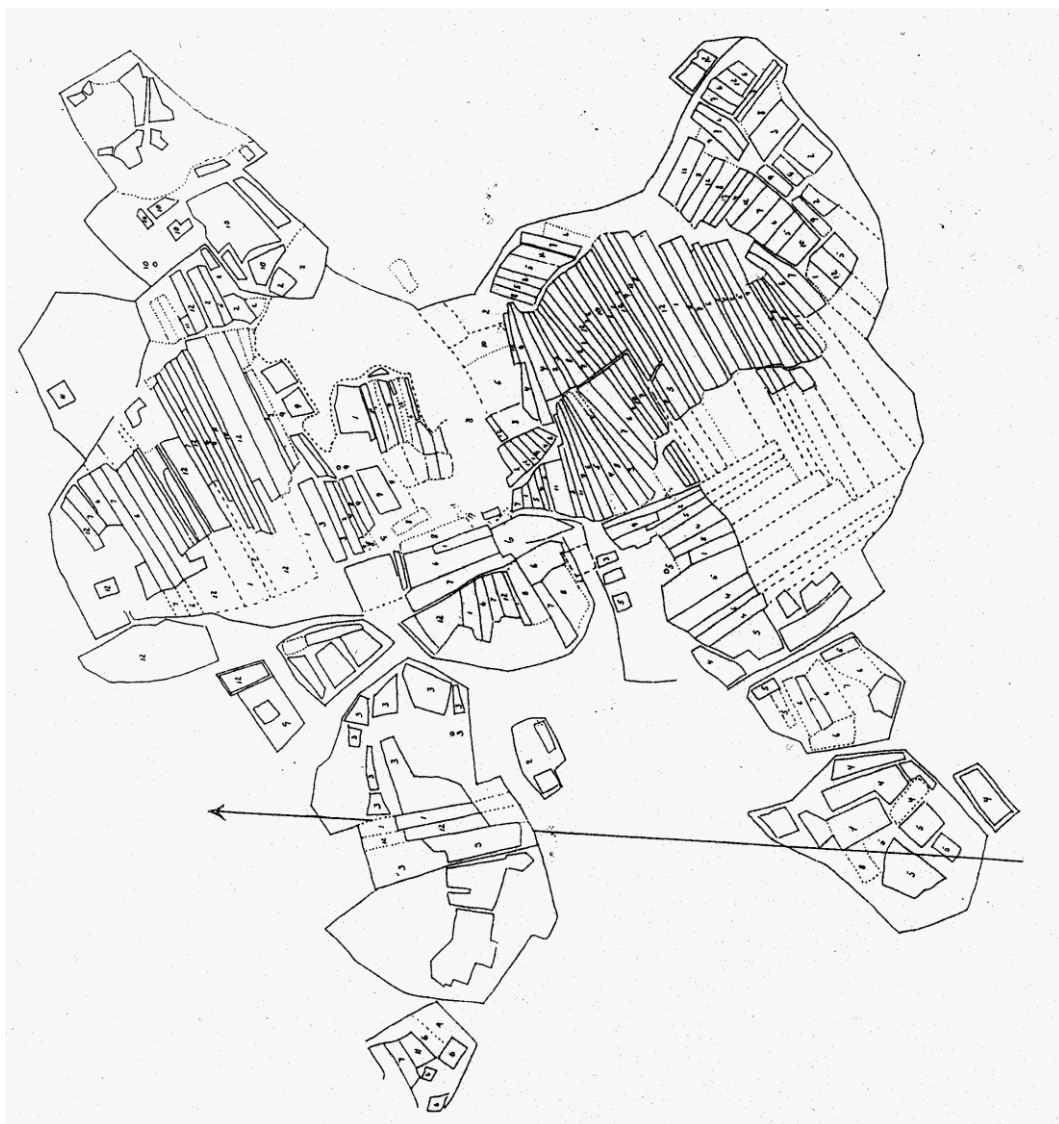
Jens Thar-Mansson	Loris Andersson
Jacob Magnusson	Johan Petter Persson
Pär Johansson	Pär Lönnson
Jacob Martinsson	Enka
Jacob Johansson	Jacob Andersson
Anders Johansson	Thar Brånberg arfvingar
Johan Nilsen	Johan Ericsons Enka
Thans Hansson	Thans Nilsen
Jaob Larsson	Nils Andersson
Nils Johansson	Anders Nilsen
Erik Ericson	Magnus Persson
Johan andersson	Johan Brander

Ägosplittringen i Brändön på 1700-talet

Här nedan är ett utdrag ur tegskifteskartan från år 1709

Varje jordägare skulle på den tiden ha del i såväl den bästa åkern som i ängar och betesmark. Detta medförde att man måste så och skörda samtidigt och odla samma gröda.

Arronderingen har successivt förbättrats genom storskiftena åren 1762, 1783-85 och 1793-94, men det var först vid laga skiftet 1827-31 som jordägarna fick sin odlade jord samlad på några få ställen.

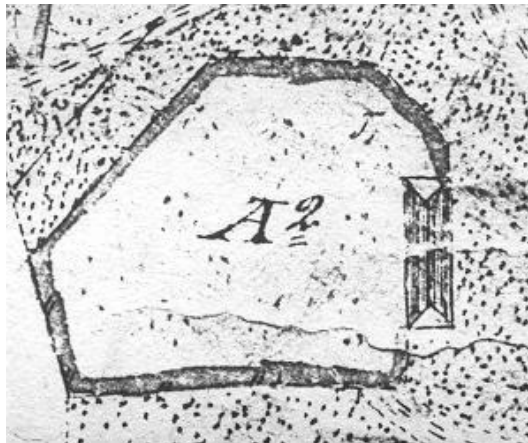

Några av gårdarna i Brändön vid laga skiftet 1827-1831

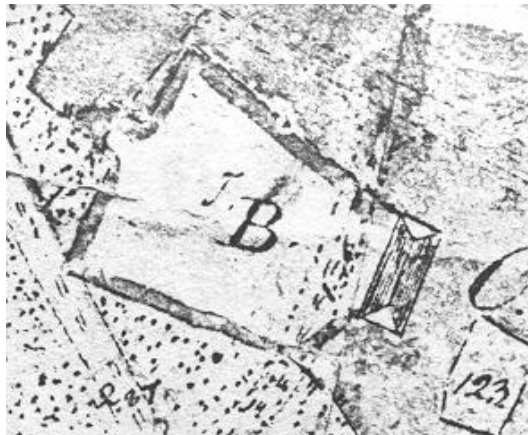
Litt A, hemmanet nr 1
16 skjäl
Jöns Hermansson

Litt A:2, hemmanet nr 1
12 skjäl
Jöns Andersson

Litt B, hemmanet nr 2
12 skjäl
Jacob Magnusson

**Litt C:2, hemmanet nr 3
4 skjäl
Pehr Johansson**

**Litt D, hemmanet nr 4
19 1/2 skjäl
Pehr Jönsson**

**Litt E, hemmanet nr 5
10 skjäl
Jacob Mårtenssons Enka**

**Litt E:3, hemmanet nr 5,
12 skjäl
Jacob Johansson**

**Litt F, hemmanet nr 6
15 ¼ skjäl
Jacob Andersson**

**Litt F:2, hemmanet nr 6
11 ¾ skjäl
Anders Johansson**

**Litt G:2, hemmanet nr 7,
10 1/2 skjäl
Hans Nilsson**

**Litt H:2, hemmanet nr 8,
14 1/4 skjäl
Hans Nilsson**

**Litt I, hemmanet nr 9
20 skjäl
Jacob Larsson**

Personregister

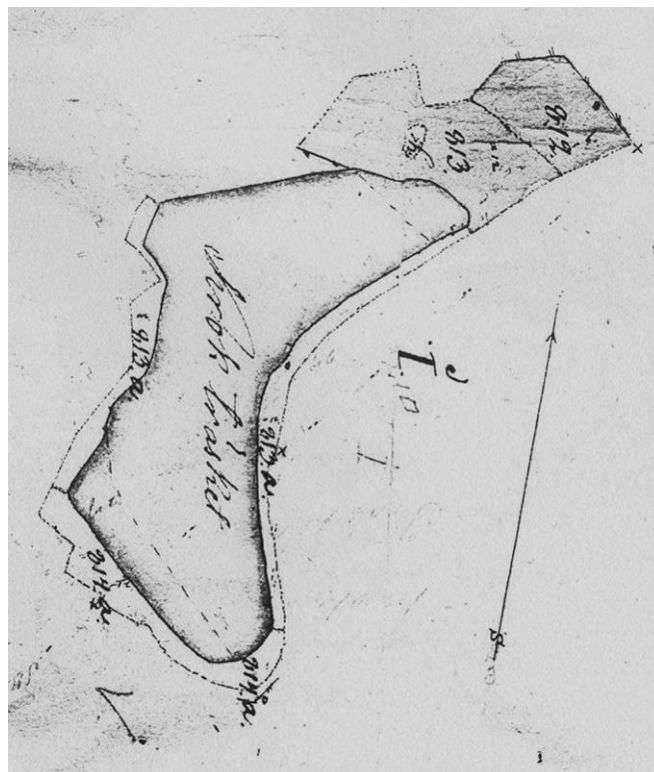
Namn	Sida		Sida
Andersson, Andreas	19	Larsson, Henric	50, 53 13
Andersson, Jacob	8, 13, 14, 16, 17, 18, 22, 23, 25, 27, 29, 30, 32, 33, 36, 38, 47, 50, 54	Larsson, Jacob	8, 14, 17, 18, 22, 24, 25, 27, 29, 32, 35, 38, 47, 50, 55
Andersson, Johan	9, 13, 14, 19, 22, 24, 26, 27, 29, 32, 35, 36, 38, 50	Lindgrens rota nr 110	32, 50
Andersson, Jöns	8, 13, 18, 21, 23, 24, 26, 28, 32, 36, 38, 47, 50, 52	Lindgren, M	19
Andersson, Nils	18, 22, 24, 25, 32, 36, 50	Magnusson, Jacob	8, 18, 21, 23, 25, 26, 28, 32, 36, 37, 38, 45, 47, 50, 52
Bergner, Lars Peter	4	Michelsson, Michel	16
Bergner, Laurentia Petronella	4	Mårtensson, Jacob, änka	8, 18, 22, 23, 25, 26, 28, 32, 36, 38, 47, 50, 53
Boman, Pehr	16	Nilsdotter, Lisa Greta	4
Bramberg, Hans, ar- vingar, barn	8, 18, 22, 24, 25, 29, 38, 50	Nilsson, Anders	8, 9, 19, 22, 24, 25, 27, 29, 36, 38, 47, 50
Brander, Johan	8, 14, 18, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 32, 36, 38, 50	Nilsson, Christopher	16
Brändholm, rotan nr 99	18, 32, 50	Nilsson, Fredric	36
Brändholm, Per	3, 29	Nilsson, Hans	8, 13, 18, 22, 24, 25, 27, 29, 32, 36, 38, 50, 55
Bröms, Elias	4	Nilsson, Jacob	16
Bröms, Nils Peter	4 m fl	Nilsson, Johan	9, 14, 18, 22, 24, 25, 27, 29, 32, 37, 38, 50
Dahl, rotan nr 102	18, 32, 50	Nilsson, Nils	19, 37
Ersson, Johan, änka	8, 18, 22, 24, 25, 27, 29, 32, 33, 35, 36, 38, 47, 50, 55	Nilsson, Nils Johan	8, 16, 24, 27, 29, 32, 37, 38, 50
Ersson, Nils Petter	36	Nordström, Jakob Johan	3
Ersson, Eric	19, 22, 24, 25, 27, 29, 31, 32, 33, 36, 38, 47, 50	Olofsson, Olof	16
Fördel, rotan nr 103	19, 32, 50	Palmgren, Axel	3
Gyllengahm, A.	18	Palmgren, Bror	3
Hansson, Hans	8, 13, 14, 18, 22, 24, 25, 27, 29, 32, 35, 36, 38, 47, 50	Palmgren, Maria	3
Hansson, Jacob	8	Pehrsson, Johan Peter	8, 22, 23, 25, 35, 36, 37, 38, 45, 47
Hansson, Johan	8	Pehrsson, Magnus	8, , 22, 24, 25, 27, 29
Hermansson, Jöns	18, 21, 23, 24, 26, 28, 32, 34, 35, 38, 47, 50, 52	Persson, Johan Petter	18, 21, 26, 28, 32, 33, 34, 36, 50
Indebetou, Ernst	4	Persson, Magnus	19, 23, 32, 35, 38, 47, 50
Jacobsson, Erik, änka	8	Romansson Dahl, Gustaf	19
Jansson, Konrad	4	Skjön, rotan nr 100	18, 32, 50
Johansson, Anders	8, 18, 22, 24, 25, 27, 29, 32, 36, 38, 47, 50, 54	Skjön, Lars Larsson	19
Johansson, Jacob	8, 13, 14, 18, 22, 23, 25, 27, 28, 32, 38, 47, 50, 54	Stormare, rotan nr 101	18, 32, 50
Johansson, Nils	13	Sundström, Erik	13
Johansson, Per	18, 22, 23, 25, 26, 28, 32, 35, 36, 38, 47, 50, 53	Wiklund, Erik	19
Jonsson, Per	18, 32, 37, 47	Åström, Nils Petter	16
Jönsson, Olov	16	Öberg, Nils	16, 17
Jönsson, Per	8, 13, 14, 22, 23, 25, 26, 28, 33, 35, 36, 37, 38,	Öqvist, L. U	18

Ägonamn

Förteckning över ägonamn mm som förekommer i akten om laga skifte i Brändö by

Ägonamn	Sida		
Aldermyran	42	Killinghalsen	42
Altersundet	42	Klingergundet	42, 43
Altersundsån	24, 43	Krokträsket	13, 24, 25
Avan	22	Kråknäsbovallen	Nybruksförteckningen
Backgårde	Nybruksförteckningen	Kråknäset	32, 34
Backstycket	Nybruksförteckningen	Kråknässkiftet	24
Bastustycket	Nybruksförteckningen	Kråknässtranden	18
Bensby kvarndamm	42	Kråknäsullen	14, 21, 23
Björklandet	Nybruksförteckningen	Kråknäsviken	23, 32
Björkskäret	25	Kvarnträsket	25
Björkänget	32	(Qvarnträsket)	
Blomtouden	14, 42, 44	Kälången	Nybruksförteckningen
Bodstrandgårde	Nybruksförteckningen	Lerviken	23, 42
Bodvallen	16, 23	Lill Bodö tjärn	24
Bodön	13, 14, 16, 18, 22, 25, 27, 30, 31, 33, 42	Lill Bodön	25, 35
Bodörödnigen	Nybruksförteckningen	Lilla tjärn	17
Borgen	25, 26	Lill-bodö tjärn	25
Bovallen	24	Lillgårde	22, 23
Brattskatagärdet	24	Lillskären	18
Brattskatamyran	24, 25	Lillskärsholmen	23
Brattskatan	23	Lillvarpskatan	25
Bärnäsudden	25	Lillåkern	13
Dahlgärde	Nybruksförteckningen	Loftgårdan	22
Dahlgrubban	Nybruksförteckningen	Mjölträsket	16, 24, 26
Degerängen -et	18, 23, 24, 32, 33, 36	Mjölträskängen	24, 25
Djuptjärn	42	Mjölänsviken	14
Djurhusgärdet	24	Mjölänsviksängen, - änget	14, 15, 17
Flakaberget	24	Mossamyrrået	24
Flakabergsgärde	25	Nagelskäret	25
Fogelbergsmysan	16, 17, 23, 25, 26	Norrut i Skären	24
Fräkenbäcken	23, 25	Nygärden	22, 24
Furufjärden	42	Näsgärden	22, 24
Fätoget	22	Ormtjärn	23
Getstranden	18, 32, 33	Ormtjärnsänget	25
Getörn	33	Persömaran	42
Grandbäcken	23	Potten	24
Granden	18, 23, 24, 26, 28, 32, 35, 36	Rågholmsfjärden	42
Grubban (eller Djupt- järn)	42, 44	Rönmyran	Nybruksförteckningen
Hamnön	25	Rönänget	23
Holmmyran (eller Aldermyran)	25, 42, 44	Rönängestranden	24
Holmsundet	23, 24, 25, 27, 29, 32	Rönörn	25
Holmvallen	24	Sandarne	22, 24
Hägnaden	24	Sandlåröjningen	16, 17
Hällklubbsstranden	23	Sandlåudden	22
Hällskogen	23, 24, 25, 29	Sandviksberggårdorna	23, 25
Hällänget	36	Sigfridsön	13, 24, 25, 35
Iniskären	18, 32	Skeppaskäret	25
Kilen	13	Skinnargården	20
		Skoggärdet	18, 21, 31
		Skränmåsörn	25
		Skären	23, 24, 26, 28, 32
		Skäriskiftet	34

Snättermýran	23, 25	Tjärnarne	24
Stenhagastycket	Nybruksförteckningen	Tjärgärdet	20
Stenrevet	18, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 32	Tjärgärdorna	21, 22, 23, 24
Stenrevsröjningarna	23	Tjänskiftet	34
Stenänget	18, 23, 24, 32, 36	Två grenig örn	25
Storskiftesgrundet	23	Uddgårde	Nybruksförteckningen
Storskärsgrundet	23, 24	Uddstranden	24
Strapön	14, 15, 17, 24, 25, 35, 42, 44	Uddängen	42
Strömören	42, 44	Upp i Heden	Nybruksförteckningen
Stubbgärdet	20	Vallänget	32, 36
Stångholmen	25	Valnåsviken	20, 21, 23, 25, 35, 45
Svartnäset	24, 25	Vattungen	26
Svartnåsgårde	Nybruksförteckningen	Viken	Nybruksförteckningen
Svartön	25	Åkerviken	Nybruksförteckningen
Svedjan	20, 22	Ångat	23
Svedjeskiftet	23, 24	Ögårdet, Ögårdan	21, 24, 28, 29
Södra landet	16, 23, 25, 26	Ögårdsskiftet	25
Södra skogen	25, 27, 29	Öhrvallen	23
Sör på landet	24, 25	Ökholmen	16, 18, 21, 23, 24, 25, 32, 42, 43
Sörpå ön, Sörpåön	18, 23, 25, 32	Örarna	22
Tistlarna	22	Överänget - en	18, 23, 24, 25, 32, 33, 36
Tjärn	17, 22, 24	Övre Ögårdan	21, 23

Ängarna vid Krokträsket

Grälbergabilder

Som avslutning återges ytterligare två "Grälbergabilder"

*Till lättnad i hägnad och ögonens fägnad
De ägor utbyta och vänskap sen knyta*

Skiftesstadgan § 58. "Kan genom ägoutbyte, i andra fall, än nu nämnda äro, bekvämlighet för odling eller häfd eller dylik fördel vinnas, och förena sig jordegare om sådant utbyte, då må det, utan hinder af skifte eller egostyckning, som förut fastställt, ske på sätt i 56P sägs"

Skiftesstadgan § 105 "När skiftesmannen på marken utstakat och rörlagt skiftet, samt anvisat delegarne deras egolotter, vare han skyldig att mot lösen, som, i fall den ej genast erlägges, genom kronobetjeningen, på skiftesmannens requisition uttagas bör, meddela delegarne alla under förrättningen förde protokoll och afslutade föreningar, jemte ego-, häfde- och delningsbeskrifningarne..."

Skiftesstadgan § 110: "Den kostnad, som till skifte fordras, så till landmätares och gode mäns aflöning, som till karte- och protokollslösen, äfvensom till handtlangning, skola, der ej annorlunda är serskildt stadgat, alla delegare, hvilkas ego dervid ingått, gemensamt vidkännas ..."

Föreningen Norrbottens lantmäterimuseum